

rijksuniversiteit
groningen

faculteit gedrags- en
maatschappijwetenschappen

Tussen beleid, identiteit en meetbaarheid

De integratieparadox nader onderzocht aan de
hand van institutioneel vertrouwen en
interetnisch contact

Naam: Emin Bayazit, S3058204

E-mailadres: m.e.bayazit@student.rug.nl

Cursus: Bachelorwerkstuk 2022-2023 (SOBA313A)

Datum: 07-06-2023

Begeleider: prof. dr. J. Tolsma

Tweede beoordelaar: dr. R.C. Smaniotto

Aantal woorden: 8737 (excl. literatuur en bijlagen)

Abstract

De integratieparadox is een recente ontdekking die beschrijft hoe mensen met een migratieachtergrond die hoger scoren op indicatoren van structurele integratie, lager scoren op indicatoren van culturele integratie. Deze bevinding gaat in tegen het idee van een lineair integratieproces voor oude en nieuwe migranten. Het is daarom van belang om te achterhalen waar het proces precies problemen vertoont, onder welke omstandigheden deze paradox wel en niet optreedt en hoe deze verklaard kan worden. Aan de hand van de Nederlandse Levensloopstudie (NELLS) Wave 3 uit 2022 heb ik nader onderzoek gedaan naar de mogelijke aanwezigheid van een integratieparadox onder werkende of gewerkt hebbende Turkse en Marokkaanse Nederlanders. Door middel van multiële lineaire regressiemodellen heb ik gekeken naar een mogelijke mediërende rol van institutioneel vertrouwen en interetnisch contact, gecontroleerd voor religiositeit en verbondenheid met het land van herkomst. De generaties zijn zowel gezamenlijk als afzonderlijk onderzocht. Globaal heb ik in mijn onderzoekspopulatie geen integratieparadox geconstateerd zoals deze in andere literatuur wordt omschreven. Wel moet daarbij vermeld worden dat arbeidsmarktpositie ook geen positief effect heeft op de culturele integratie, wat een lineair integratieproces ook tegenspreekt. Daarnaast heb ik in dit onderzoek meer inzicht gekregen in de mechanismen tussen indicatoren van structurele en culturele integratie en de interactie tussen verschillende generaties. Mensen met een migratieachtergrond die meer waarde hechten aan het markeren van de eigen identiteit aan de hand van groepsidentiteit(en), zoals door middel van verbondenheid met het land van herkomst of religiositeit, lijken zich ook meer verbonden te voelen met Nederland. Daarnaast heeft interetnisch contact op het verenigingsniveau een positieve invloed op de verbondenheid van de tweede generatie met Nederland. Interetnisch contact op het werkniveau heeft daarentegen, in lijn met de integratieparadox, een negatieve invloed op verbondenheid met Nederland.

Inleiding

Sinds de tweede helft van de twintigste eeuw is Nederland, evenals andere landen in Europa, een ontvanger geweest van grootschalige nieuwe migratiestromen. In eerste instantie ging dit vooral om postkoloniale migratie uit Indonesië en Suriname. Later kwamen er ook gastarbeiders uit landen als Turkije en Marokko, waar een deel van is teruggekeerd en een deel zich na gezinshereniging heeft gevestigd in Nederland (Entzinger, 2014). Deze demografische ontwikkelingen werden vanuit het beleid op verschillende manieren benaderd. Aanvankelijk werd verwacht dat migratie een tijdelijk vraagstuk zou zijn en dat deze groepen weer zouden terugkeren, wat leidde tot beleid met nadruk op het behoud van de eigen cultuur van de migranten. Deze tijdelijkheid bleek uiteindelijk echter geen stand te houden. Eerdere migratiestromen werden opgevolgd door vluchtelingen en recenter door arbeidsmigranten uit de rest van de Europese Unie, voornamelijk uit Polen. Het eerdere beleid werd opgevolgd door een multiculturalistische benadering, waarin het uitgangspunt was dat verschillende culturen een verrijking waren en naast elkaar konden bestaan. Door spanningen in de samenleving is het beleid onderhevig geweest aan veranderingen en heeft het een steeds dwingender karakter gekregen (Entzinger, 2014). De afgelopen jaren is de nadruk meer komen te liggen op integratie en zelfs assimilatie van groepen migranten in de Nederlandse samenleving.

De migrantengroepen in Nederland hebben door deze ontwikkelingen verschillende en tegenstrijdige boodschappen tot zich genomen. Waar zij eerst het idee hadden met de eigen cultuur mee te kunnen doen in de Nederlandse samenleving, is het later voor hen noodzakelijk geweest zich te voegen naar voornamelijk Nederlandse normen en waarden. De participatie van deze groepen is daardoor toegenomen en hun structurele positie, evenals hun integratie binnen de culturele dimensie, in de maatschappij verbeterd (Dagevos et al., 2022). De spanningen in de samenleving blijven echter nog bestaan en worden gevoeld door zowel mensen met als zonder een migratieachtergrond (Entzinger, 2014; Huijnk et al., 2015; Ridder et al., 2016). Hoewel de groepen op structurele en culturele dimensies meer op elkaar lijken, is de ervaren afstand tussen de groepen nog groot. Bovendien zijn er steeds meer aanwijzingen dat mensen met een migratieachtergrond die beter structureel geïntegreerd zijn in Nederland, zich minder cultureel geïntegreerd voelen. Dit gaat in tegen de verwachtingen dat binnen het integratieproces een betere integratie met het land van aankomst, ook zou moeten leiden tot een sterkere binding hiermee. Dit tegenstrijdige verband tussen de structurele en culturele integratie van hoger opgeleide Nederlanders met een migratieachtergrond wordt de 'integratieparadox' genoemd (Gijsberts & Vervoort, 2009). De integratieparadox is een complex fenomeen, waar afhankelijk van verschillende condities wel of geen associaties tussen soortgelijke verklaringsfactoren kunnen worden vastgesteld. Globaal wordt voor

de structurele integratie van migranten gekeken naar (de mismatch tussen) hun positie in het onderwijs en de arbeidsmarkt. Voor de culturele integratie wordt gekeken naar gevoelens van verbondenheid met het land van her- of aankomst, ervaringen van individuele of groepsdiscriminatie, deelname aan verenigingen of houdingen ten opzichte van specifieke culturele normen en waarden.

Het onderzoek naar de integratieparadox heeft geleid tot nieuwe inzichten over integratieprocessen van zowel gevestigde als nieuwe migranten in Nederland. Zo zijn er gegevens bekend over de invloed van relatieve deprivatie, discriminatie en sociale contacten (Verkuyten, 2016). Globaal is het achterliggende mechanisme gebaseerd op de hogere verwachtingen en hogere gevoeligheid van hoger opgeleide migranten. Door te investeren in het integratieproces en hoger onderwijs te volgen, stijgen hun verwachtingen over de potentiële persoonlijke baten. Wanneer blijkt dat deze tegenvallen, zou een proces van afwijzing en disidentificatie met het land van aankomst kunnen optreden. Het begrip van deze groep migranten over het maatschappelijk debat in het land van aankomst stijgt ook, waardoor zij zich eerder bewust kunnen zijn van discriminatie en uitsluitingsmechanismen die hen een betere positie in de maatschappij ontzeggen (Verkuyten, 2016). Daarnaast spelen de frequentie en mogelijkheden tot contact met de autochtone bevolking een rol, die groter zijn voor hoger opgeleide migranten (Ten Teije, Coenders & Verkuyten, 2013).

Onder de kleinere migrantengroepen in Nederland (met een Afghaanse, Irakese, Iraanse of Somalische achtergrond) zijn gevoelens van relatieve deprivatie lager en deelname aan verenigingen hoger bij een hogere blootstelling aan het Nederlandse politieke discours (Van Doorn, Scheepers & Dagevos, 2012). Echter, ander onderzoek naar grotere migrantengroepen (met een Turkse, Marokkaanse, Antilliaanse of Surinaamse achtergrond) komt juist tot de conclusie dat hoger opgeleide migranten niet per definitie minder discriminatie ervaren en ook niet meer positieve momenten van interetnisch contact hebben (Tolsma, Lubbers & Gijsberts, 2012). Ook wordt hier geen verband gevonden tussen onderwijsniveau en de houding tegenover interetnische relaties of de identificatie met het land van herkomst, voornamelijk onder de tweede generatie. Andere kenmerken, zoals de naam, het uiterlijk en de reden van migratie en de verblijfsduur van migranten lijken dus een rol te spelen in het wel of niet vinden van een integratieparadox. Zo constateren Tuppatt & Gerhards (2020) dat hoger opgeleide migranten in Duitsland inderdaad meer contact hebben met de autochtone bevolking, maar dat de naam van de migrant bepalend is voor de mate waarin zij discriminatie ervaren. De integratieparadox is aanwezig binnen de groep die een naam heeft die duidt op een andere etnische achtergrond en ook het hebben van een ander uiterlijk dan de inheemse bevolking speelt een rol binnen dit mechanisme. Schaeffer & Kas (2023) constateren

eenzelfde patroon in hun recent verschenen meta-analyse naar 280 parameterschattingen van in totaal 42 onderzoeken die gelinkt kunnen worden aan de integratieparadox.

Tot slot wordt er ook onderzoek gedaan naar recent gearriveerde migranten, die voornamelijk om economische redenen zijn gemigreerd. Ook hier speelt de manier waarop culturele integratie wordt gemeten een belangrijke rol. Wanneer gekeken wordt naar de mate van discriminatie die iemand ervaart, wordt wel een integratieparadox geconstateerd (Steinmann, 2019). Wanneer gekeken wordt naar een negatievere houding tegenover de inheemse bevolking van respondenten, wordt er geen associatie gevonden (Geurts, Lubbers & Spierings, 2020). De mentaliteit van de migranten speelt ook een rol in of deze wel of niet teleurgesteld raakt in het land van aankomst en is er ook een verschil tussen houdingen tegenover de inheemse bevolking en een 'thuisgevoel'. Zoals Geurts et al. (2020) constateren kan iemand niet negatiever tegenover de inheemse bevolking staan, maar zich wel minder thuis voelen in het land van aankomst. Bovendien kan een kosmopolitische houding die verder reikt dan nationale identiteit, het zogeheten 'wereldburgerschap', leiden tot meer negatieve gevoelens op het moment dat een migrant zich wel gelabeld en gestereotypeerd voelt in het land van aankomst (Geurts, Davids, Lubbers & Spierings, 2022).

De integratieparadox is dus een fenomeen waarin verschillende factoren samenkomen en is afhankelijk van de manier waarop en de groep waarbinnen deze gemeten wordt. De rol van verschillende factoren is tot op zekere hoogte bekend, maar het lijkt wenselijk om meer in te zoomen op het fenomeen om specifiekere aangrijpingspunten te vinden voor beleid. Dit zou gedaan kunnen worden door te kijken naar de groep migranten in Nederland die al een proces van structurele integratie heeft doorlopen. In 2022 had 10,9 procent van de bevolking een westerse en 14,4 procent een niet-westerse migratieachtergrond (Centraal Bureau voor de Statistiek, 2022). Nederland telde in dat jaar respectievelijk 430 duizend inwoners met een Turkse en 419 duizend inwoners met een Marokkaanse migratieachtergrond. Dit zijn twee van de grootste migrantengroepen in Nederland die enige tijd hebben gehad om zich te nesten in het land van aankomst. Zij hebben het integratiebeleid, zoals dat zich in afgelopen perioden heeft ontwikkeld, doorlopen en vormen om die reden een goede onderzoekspopulatie. Daarom zal ik in dit onderzoek kijken naar de structurele en culturele integratie van werkende (of gewerkt hebbende) eerste en tweedegeneratie Turkse en Marokkaanse Nederlanders met een migratieachtergrond. Dit zal ik doen aan de hand van hun arbeidsmarktpositie en hun identificatie met Nederland, gecontroleerd voor religiositeit en de verbondenheid met Turkije of Marokko. Vervolgens zal ik onderzoeken in hoeverre institutioneel vertrouwen en interetnisch contact een mediërende rol spelen, gezien dit onder deze specifieke groep nog onduidelijk is. Het interetnisch contact bekijk ik globaal en per generatie. Ook zoom ik in op het buurtniveau, het niveau van werk en school en het niveau van verenigingen en clubs. Daartoe formuleer ik mijn

onderzoeksvraag als volgt: *Is er een integratieparadox onder Turkse en Marokkaanse Nederlanders? En in hoeverre kan deze verklaard worden aan de hand van institutioneel vertrouwen en interetnisch contact?*

Theorie

Integratie

Het begrip integratie is relatief nieuw en een resultaat van veranderingen binnen het maatschappelijk debat en beleidswijzigingen om het samenleven van verschillende groepen beter mogelijk te maken (Entzinger, 2014). Volgens de klassieke acculturatietheorie van Berry (1997) is iemand geïntegreerd bij een hoge mate van verbondenheid met het land van aankomst en met het land van herkomst. Het samengaan van deze twee processen zou zorgen voor de meest positieve uitkomsten voor de migranten (*integration*). Te veel verbondenheid met het land van herkomst en te weinig met het land van aankomst, wordt getypeerd als marginalisatie (*marginalisation*). Laag scoren op beide dimensies leidt tot afzondering van de eigen groep (*seperation*). Een hoge verbondenheid met het land van aankomst en een lage verbondenheid met het land van herkomst leidt tot assimilatie (*assimilation*), ofwel het opgaan in de cultuur van de bevolking in het land van aankomst. Zoals Entzinger (2014) beschrijft, heeft het maatschappelijke discours en beleid in Nederland een weg langs al deze concepten afgelegd en is het recent steeds meer gaan neigen richting een verlangen van assimilatie van de migrant.

De groep Turkse en Marokkaanse Nederlanders, die als arbeidsmigranten in de tweede helft van de twintigste eeuw naar Nederland zijn gemigreerd, heeft dit proces beleidsverandering in zijn geheel meegemaakt. Aangenomen kan worden dat tegenstrijdige boodschappen vanuit de samenleving hebben gezorgd voor onduidelijkheden bij individuen en binnen families, wat hun integratieproces mogelijk heeft beïnvloed. Om in kaart te brengen waar een Turkse of Marokkaanse Nederlander heden ten dage staat, kan gekeken worden naar de verbondenheid die deze ervaart met het land van aankomst en het land van herkomst. Een hogere in verbondenheid met een van de twee kan betekenen dat iemand meer op Nederland, of juist meer op het land van herkomst is georiënteerd. Een lage verbondenheid met beide betekent dat iemand in dezelfde mate geëngageerd en beide aspecten als een even onbelangrijk gedeelte ervaart van zijn of haar identiteit. Gezien het maatschappelijk debat rondom integratie, wordt in dit onderzoek de verbondenheid met Nederland als maat van culturele integratie gebruikt, gecontroleerd voor religie en de verbondenheid met Turkije/Marokko, ook wel 'Herkomst' genoemd in lijn met de definities die Berry (1997) heeft opgesteld.

Dit mechanisme zal worden toegelicht aan de hand van de hogere blootstelling aan de autochtone bevolking en het proces van bewustwording van relatieve deprivatie dat Verkuyten (2016) beschrijft. Allereerst gaat het om de mate van blootstelling van migranten aan de autochtone bevolking en de instituties van het land. Hoger opgeleide migranten komen in omgevingen waarin zij meer

autochtone inwoners tegenkomen en dus meer mogelijkheden tot contact hebben met deze groep mensen. Vervolgens ontstaat hier een bewustwording die positief dan wel negatief kan uitpakken. Hier kunnen de *social contact theory (SCT)*, *ethnic conflict theory (ECT)* en *social identity theory (SIT)* op worden toegepast. Volgens *SCT* zullen meer mogelijkheden tot contact tussen verschillende groepen, daadwerkelijk leiden tot meer contact en beide partijen positief beïnvloeden (Pettigrew, 1998). Vooroordelen richting de ander vallen weg en verwachtingen richting de groepen worden bijgesteld. Volgens *ECT* werkt contact juist in de tegengestelde richting op het moment dat er een competitie is om schaarse hulpbronnen door verschillende groepen (Nagel, 1995). Volgens *SIT* stellen mensen het beeld van hun eigen identiteit bij aan de hand van percepties die andere mensen in de samenleving aan hen toeschrijven (Tajfel, 1970; Scheepers & Ellemers, 2019). Op het moment dat iemand zich identificeert met een bepaalde groep en merkt dat deze systematisch negatiever wordt beoordeeld, kan een proces van rivaliteit of afzondering optreden. De mate waarin er in een samenleving negatieve groepsidentiteiten bestaan, bepaalt dus voor een groot gedeelte hoe positief of negatief interacties tussen individuen zullen verlopen. Hoger opgeleide migranten zijn zich bewuster van het maatschappelijke discours en zijn eerder geneigd om discriminerende opmerkingen of handelingen op te merken.

De steekproefpopulatie betreft werkende of gewerkt hebbende Turkse en Marokkaanse Nederlanders. In een werkomgeving is het vaak het geval dat werknemers onderling concurreren om schaarse hulpbronnen en beter willen presteren dan collega's. Om die reden kunnen interacties tussen migranten en niet-migrantenvaker binnen het frame van *ECT* vallen, waardoor deze een negatieve lading krijgen. Binnen banen waar een hogere opleiding voor vereist is, is het aandeel werknemers zonder migratieachtergrond groter dan werknemers met een migratieachtergrond. Gezien het grotere bewustzijn van hoger opgeleide migranten, zullen zij op hun werk eerder discriminerende opmerkingen onderscheiden en zich vanuit een beschermende reactie meer identificeren met de eigen groep, in lijn met *SIT*. Doordat hoger opgeleide migranten meer negatieve ervaringen hebben op het werk, wordt verwacht dat de verbondenheid met Nederland daalt en de verbondenheid met Turkije/Marokko stijgt. Daartoe wordt de eerste hypothese [H1] als volgt geformuleerd: *Turkse en Marokkaanse Nederlanders met een hogere structurele integratie zullen minder cultureel geïntegreerd zijn.*

Institutioneel vertrouwen

Instituten zijn een systeem van regels die alledaagse sociale interacties vormgeven (Hodgson, 2006). Het gaat hierbij om organisaties en instellingen die het maatschappelijk leven vormgeven, zoals de overheid en de politie. Het proces van bewustwording van de eigen positie treedt sterker op onder hoger opgeleide migranten, gezien zij meer cognitieve vaardigheden tot hun beschikking hebben om

deze te herkennen. Deze groep migranten heeft betere taalvaardigheden en kan op deze manier meer gebruik maken van inheemse mediakanalen (Ten Teije, Coenders & Verkuyten 2013). Ook kunnen zij door meer negatieve ervaringen met instituties eerder tot de conclusie komen dat zij systematisch benadeeld worden (Adegbembo, et al. 2006; Benkert et al., 2006; Hudson, 2006). Mensen met een migratieachtergrond hebben namelijk al lange tijd een hogere werkloosheid en lagere inkomens dan autochtone Nederlanders (Jongen et al., 2019). Na negatieve ervaringen met instituties, zoals in tijden van crisis, daalt het vertrouwen van mensen in instituties (Ervasti et al., 2019). Via dit mechanisme kan hun vertrouwen in de instituties van het land van aankomst dalen. Institutioneel vertrouwen is daarmee een indicator van de mate van vertrouwen dat een migrant heeft in een land. Daartoe wordt de tweede hypothese [H2] als volgt geformuleerd: *Een lager institutioneel vertrouwen verklaart de lagere culturele integratie van Turkse en Marokkaanse Nederlanders met een betere arbeidspositie.*

Interetnisch contact

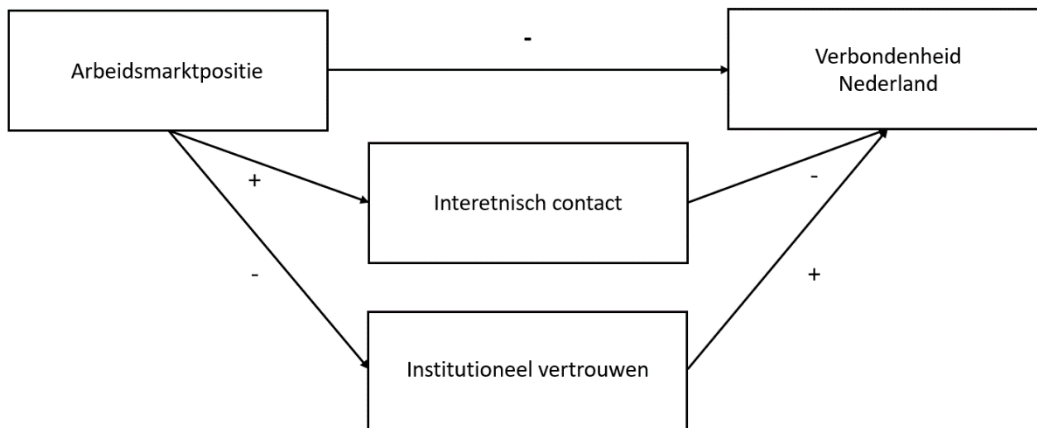
Mensen met een migratieachtergrond kunnen met alle drie de beschreven mechanismen in aanraking komen. Bekend is dat hoger opgeleide migranten in kringen komen met meer autochtone inwoners en op die manier meer contactmomenten hebben (Verkuyten, 2016). Het is dus afhankelijk van de setting van het contact welk mechanisme optreedt. De SCT zou kunnen werken op plaatsen waar een persoon vrijwillig heen gaat met de verwachting om nieuwe mensen te ontmoeten, zoals verenigingen of clubs. De ECT zou haar intrede kunnen doen in omgevingen die meer competitief ingericht zijn, zoals op school of op de werkvloer. De SIT zou passen bij omgevingen waarin mensen zich wel of geen onderdeel van een groep kunnen voelen. Het buurtniveau lijkt hier goed bij te passen, aangezien iemand weinig invloed heeft op de mensen die in zijn of haar wijk aanwezig zijn. Dit kan enerzijds een groepsgevoel versterken en anderzijds gevoelens van uitsluiting versterken.

Het is onduidelijk wat de rol van een hogere opleiding in deze gevoelens zou kunnen spelen op het buurtniveau. Daarom wordt alleen een positief effect verwacht op de culturele integratie van hoger opgeleide migranten op het niveau van werk en school en op verenigingen en clubs. Algeheel wordt verwacht dat hoger opgeleide migranten door meer contactmomenten in aanraking komen met meer negatieve opinies en daardoor een lagere verbondenheid met Nederland zullen ervaren. De derde hypothese [H3] wordt daarom als volgt geformuleerd: *Een hogere mate van interetnisch contact verklaart de lagere culturele integratie van Turkse en Marokkaanse Nederlanders met een betere arbeidspositie, voornamelijk voor de groep uit de tweede generatie.*

Tot slot wordt de vierde hypothese [H4] als volgt geformuleerd: *Het effect van interetnisch contact op de mate van verbondenheid is sterker op het niveau van verenigingen en clubs, en zwakker op het buurt- en werkniveau*

Conceptueel model

Een schematische weergave van het onderzoeksmodel. De paradox wordt onderzocht aan de hand van een indicator van structurele integratie en culturele integratie, in dit geval zijn dat respectievelijk arbeidsmarktpositie en verbondenheid met Nederland. Interetnisch contact en institutioneel vertrouwen treden op als mediators volgens de verwachtingen in hypothese 2 en hypothese 3. De controlevariabelen in het model (niet weergegeven), zijn religie en verbondenheid met Turkije/Marokko (Herkomst).

Figuur 1 Conceptueel model met de verwachte effecten

Methoden

In dit onderzoek wordt gebruik gemaakt van de Wave 3 dataset van de Nederlandse Levensloopstudie 2022 (NELLS) (Jeroense et al., 2023). Dit is een grootschalige dataset die zich richt op De dataset is enkel digitaal afgenomen. Daarnaast is de dataset gericht op de lange termijn, zodat ontwikkelingen in de samenleving door middel van verschillende waves kunnen worden gevolgd (Jeroense et al., 2023). Een laatste element van deze data set is dat etnische minderheden, in het bijzonder Nederlanders met een Turkse of Marokkaanse migratieachtergrond, erin oververtegenwoordigd zijn. Dit is van belang voor mijn onderzoek, omdat dit een van de zeer beperkte mogelijkheden is om nader te kunnen kijken naar ontwikkelingen onder Nederlanders met een migratieachtergrond. In de dataset zijn belangrijke vragen aanwezig, zoals sociale cohesie, normen en waarden en ongelijkheid, die noodzakelijk zijn om het fenomeen van de integratieparadox beter te begrijpen en in kaart te brengen.

In Wave 3 van de NELS dataset zijn respondenten geworven door middel van een willekeurige steekproef in het Nederlandse bevolkingsregister (Jeroense et al., 2023). Met door de RvIG geautoriseerde gegevens zijn er in totaal 17.133 respondenten uitgenodigd om deel te nemen aan de digitale vragenlijst. Het onderzoek liep van mei 2022 tot eind september 2022. Deelname aan het onderzoek was geheel vrijwillig en er werden iPads verloot onder de deelnemers. Het onderzoek een respons ratio van 18,19%, waarvan 86,14% de vragenlijst heeft ingevuld. Dit komt neer op in totaal 3.083 respondenten. Ten slotte maakte het onderzoek gebruik van een 'split ballot' design. Deelnemers werden gesplitst in twee even grote groepen en kregen twee verschillende vragenlijsten. Deze bestonden grotendeels uit dezelfde vragen, maar de modules over netwerken werden alleen aan de tweede split ballot toegewezen. De tijd die respondenten nodig hadden voor de vragenlijsten in de eerste en de tweede groep was respectievelijk 1391 en 1533 seconden.

Voor mijn eigen onderzoek heb ik een subselectie gemaakt van enkel Nederlanders met een Turkse of Marokkaanse migratieachtergrond uit de eerste of de tweede generatie die momenteel werken of een werkverleden hebben (N=693). De selectie bestaat uit respondenten ouder dan 25 jaar, om mensen die nu nog studeren buiten het onderzoek te laten. Er kunnen namelijk geen conclusies getrokken worden op basis van de structurele integratie als iemand nog bezig is met dat proces. Door een fout in de dataset is er geen data over de verbondenheid met het land van herkomst van de tweede generatie Marokkaanse Nederlanders. Tot slot zijn missende zijn enkel vervangen of gehercodeerd binnen de variabele arbeidsmarktpositie. Hoe dat precies is gedaan wordt hieronder beschreven.

Operationalisaties

De variabelen in dit onderzoek zijn als volgt geoperationaliseerd:

1. Verbondenheid Nederland

Deze variabele bestaat uit twee componenten: de verbondenheid met Nederland en de verbondenheid met het herkomstland. Verbondenheid met Nederland is gemeten door respondenten te vragen naar hun mening over de volgende vier stellingen: (1) Ik ben trots op mijn Nederlandse identiteit; (2) Ik identificeer me sterk met Nederland; (3) Ik voel me verbonden met Nederland; (4) Mijn Nederlandse identiteit is een belangrijk deel van mezelf. Er kon op elke vraag gereageerd worden door een van de antwoorden te selecteren op een 5-puntsschaal waarbij 1=zeer mee eens en 5=zeer mee oneens (w3sch14a t/m w3sch14d). Eerst is de schaal omgekeerd zodat een hogere score staat voor meer verbondenheid. Vervolgens zijn itemscores opgeteld en gemiddeld tot een schaal (Cronbach's Alpha= 0,90).

2. Verbondenheid Herkomst

Verbondenheid met het land van herkomst is gemeten door Turks- en Marokkaans-Nederlandse respondenten te vragen naar hun mening over de volgende vier stellingen: (1) Ik ben trots op mijn Turkse/Marokkaanse identiteit; (2) Ik identificeer me sterk met Turkije/Marokko; (3) Ik voel me verbonden met Turkije/Marokko; (4) Mijn Turkse/Marokkaanse identiteit is een belangrijk deel van mezelf. Er kon op elke vraag gereageerd worden door een van de antwoorden te selecteren op een 5-puntsschaal waarbij 1=zeer mee eens en 5=zeer mee oneens (w3sch15a t/m w3sch15d; w3sch16a t/m w3sch16d). Ook deze schaal is omgekeerd, waarna itemscores zijn opgeteld en gemiddeld tot een schaal. Zowel de schaal van de vraag over Turkije (CA= 0,92) en voor de vraag over Marokko (CA=0,90) zijn volgens de analyses in orde. Deze twee schalen zijn samengenomen tot een variabele om beide groepen mee te nemen.

3. Arbeidsmarktpositie

Voor deze vraag is het huidige beroep van respondenten gehercodeerd volgens de methode van De Vries & Ganzeboom (2008) tot een indicatie van de sociaaleconomische positie die bij dat beroep hoort (ISEI-score). De vraag die respondenten, die eerder aangaven dat zij betaald werk verricht hebben, kregen was als volgt:

"w3scC08: Wat is uw beroep?"

1. *Ongeschoolde/halfgeschoolde handarbeid of dienstverlenende arbeid (bv schoonmaker, inpakker, fabrieksarbeider, chauffeur, schilder, kinderverzorger)*
2. *Geschoolde of leidinggevende handarbeid of dienstverlenende arbeid (bv automonteur, timmerman, loodgieter, bakker, kok, kapper, politieagent)*
3. *Niet-leidinggevende hoofdarbeid (bv administratief medewerker, verkoper, receptionist, gezinsverzorgende)*
4. *Middelbaar leidinggevend of commercieel beroep (bv afdelingsmanager, makelaar, zelfstandig winkelier)*
5. *Middelbaar intellectueel of vrij beroep (bv leerkracht, verpleegkundige, beleidsfunctionaris, ict-er, kunstenaar)*
6. *Hoger leidinggevend beroep (bv directeur/eigenaar groot bedrijf, hogere leidinggevende)*
7. *Hoger intellectueel of vrij beroep (bv arts, ingenieur, advocaat, organisatieadviseur, docent wo/hbo)*
8. *Agrarisch beroep*
9. *Anders, namelijk:..."*

De variabele is als volgt gehercodeerd naar ISEI-scores: (7=82) (6=72) (5=61) (4=54) (3=48) (2=53) (1=25) (8=17). De respondenten die momenteel werkloos zijn, hebben de ISEI-score van hun laatste betaalde baan toegewezen gekregen. De respondenten die kozen voor de categorie 'anders' hebben de gemiddelde van waarde van 57,03 toegewezen gekregen. De missings die daarna nog overbleven (zie tabel 1) hebben de minimale ISEI-score van 17 toegewezen gekregen, gezien dit impliceert dat de respondent nog nooit heeft gewerkt.

4. Institutioneel vertrouwen

Institutioneel vertrouwen is gemeten door respondenten te vragen naar hoeveel vertrouwen zij hebben in de volgende vier overheidsinstellingen en -organen: (1) De politiek, (2) politie en justitie, (3) bedrijven (4) de Europese Unie, (5) de overheid (w3sch10a t/m w3sch10e). Er kon geantwoord worden op een 4-puntsschaal met 1=heel veel vertrouwen en 4=heel weinig vertrouwen. De itemscores zijn opgeteld en gemiddeld tot een schaal (Cronbach's Alpha= 0,85). Ten slotte is de schaal omgekeerd, zodat een hogere score staat voor meer institutioneel vertrouwen.

5. Interetnisch contact (totaal) en op drie niveaus (buurt, werk/school en verenigingen/clubs)

De mate van inter- en intraetnisch contact is gemeten op drie niveaus in de vragenlijst. Op het buurtniveau, op het niveau van iemands opleiding of werk en op het niveau van verenigingen en clubs. Een aandachtspunt bij deze variabele is dat hij enkel binnen de eerste split ballot is gesteld. De drie vragen die respondenten zijn gesteld luiden als volgt: "Hoe vaak heeft u in uw buurt persoonlijk contact met iemand met de volgende migratieachtergrond?" (w3scG02); "Hoe vaak heeft u op uw werk en/of school persoonlijk contact met iemand met de volgende migratieachtergrond?" (w3scG03); "Hoe vaak heeft u in verenigingen en/of clubs persoonlijk contact met iemand met de

volgende migratieachtergrond?" (w3scG04). Voor de volgende achtergronden waarvoor werd het contact gepeild in de vraag: (a) Nederlander zonder migratieachtergrond; (b) Turkse migratieachtergrond; (c) Marokkaanse migratieachtergrond; (d) Andere niet westerse migratieachtergrond. Voor deze variabelen is enkel gebruik gemaakt van categorie 'a' om de mate van contact met de autochtone groep te bepalen op de drie niveaus. De antwoordmogelijkheden waren: (1) Bijna elke dag; (2) Een of meerdere keren per week; (3) Een aantal keer per maand; (4) Ongeveer een keer per maand; (5) Een aantal keer per jaar; (6) Ongeveer een keer per jaar; (7) Nooit; (8) Niet van toepassing (heb deze persoon niet). Categorie 7 en 8 zijn samengevoegd en de schaal is omgekeerd, zodat een hogere score meer contact betekent. Tot slot zijn de scores van de vraag in drie kwartielen verdeeld en als volgt gecodeerd: (score 1 tot 3 = 1), (score 3 tot 5 = 2) en (score 5 tot 7 = 3). Op deze manier staat 1 voor 'laag', 2 voor 'gemiddeld' en 3 voor 'hoog' interetnisch contact. Deze contactmaat wordt 'interetnisch contact niveaus' genoemd en is enkel op zichzelf gebruikt voor de analyses binnen split ballot 1 (tabel 5).

De drie niveaus worden afzonderlijk bekeken, maar er wordt ook een contactmaat geconstrueerd die het mogelijk maakt om een grotere groep respondenten uit beide split ballots mee te nemen in de steekproef. Hiertoe is de vraag 'w3scJ03' meegenomen, die enkel aan de tweede split ballot is gesteld: "Hoeveel mensen kent u persoonlijk met de voornaam ... ? (1) Daan (2) Kevin (3) Edwin (4) Albert (5) Emma (6) Linda (7) Ingrid (8) Willemina (9) Moha(m)med (10) Fatima (11) Esra (12) Ibrahim". De antwoordmogelijkheden waren (1)= 0; (2)= 1; (3)= 2-5; (4)= 6-10; (5)= 11-20; (6)= 21-50 en (7)= >50. Van de antwoordmogelijkheden zijn alleen de autochtone namen 1 t/m 8 meegenomen in lijn met vraag w3scG02a, w3scG03a en w3scG04a. Gezien deze vraag ook zeven antwoordcategorieën heeft zijn de antwoorden voor de acht namen gemiddeld en gesplitst in drie kwartielen. Op deze manier heeft deze nieuwe contactmaat drie categorieën die de mate van interetnisch contacten weergeven: (1) = laag, (2) = gemiddeld, (3) = hoog. Deze variabele is gecombineerd met 'interetnisch contact niveaus' om tot een interetnische contactmaat te komen voor beide split ballots samen, genaamd: 'interetnisch contact (totaal)'. Op deze manier kan interetnisch contact worden geschat in de analyses die betrekking hebben op beide split ballots (tabel 3 en 4).

6. Religie

Naar de religiositeit van respondenten is als volgt gevraagd: "Rekent u zichzelf op dit moment tot een godsdienst of religie?" (H1). Er kon geantwoord worden met 'Ja' (1) of 'Nee' (2). Deze variabele is gehercodeerd tot (0) = Niet religieus en (1) = Religieus.

7. Generatie

Om de generatie van de respondenten te bepalen is gebruik gemaakt van zelfrapportage van respondenten over hun eigen geboorteland en het geboorteland van hun ouders (B5 t/m B7). Onder een persoon met een migratieachtergrond uit de eerste generatie, wordt verstaan dat deze in het buitenland geboren is en tenminste één ouder heeft die in het buitenland is geboren (Centraal Bureau voor de Statistiek, 2023). Een tweedegeneratie migrant is in Nederland geboren en heeft tenminste één ouder die in het buitenland is geboren. De variabele is zo gecodeerd dat '0' = eerste generatie migrant en '1' = tweedegeneratie migrant.

Deze variabelen zullen worden gebruikt om met multiële lineaire regressieanalyse stapsgewijs de hypothesen te toetsen. Eerst zal gekeken worden naar de relatie tussen indicatoren van structurele integratie en culturele integratie. Primair gaat het hier dan om de relatie tussen arbeidsmarktpositie en de verbondenheid met Nederland van respondenten, gecontroleerd voor religie en verbondenheid met het land van herkomst. Vervolgens wordt gekeken naar de invloed van interetnisch contact (totaal en op de drie niveaus) en institutioneel vertrouwen. Dit wordt eerst gedaan voor de gehele steekproef van 693 respondenten (interetnisch contact totaal), en apart voor split ballot 1 (N=339) met interetnisch contact nader bekeken op de 3 niveaus. Zo wordt stapsgewijs achterhaald of er een integratieparadox aanwezig is onder de respondenten en of de oorzaak hiervan mogelijk ligt bij (een van) beide verklarende variabelen. In de analyses zullen de effecten binnen de eerste en de tweede generatie zowel gezamenlijk als apart worden bekeken. Ook zullen er modellen geschat waarbij de onafhankelijke variabele wordt afgewisseld door de verschillende verklarende variabelen in het model. Op deze manier kunnen precieze effecten en interacties tussen de verschillende variabelen in het model nader bekeken worden.

Resultaten

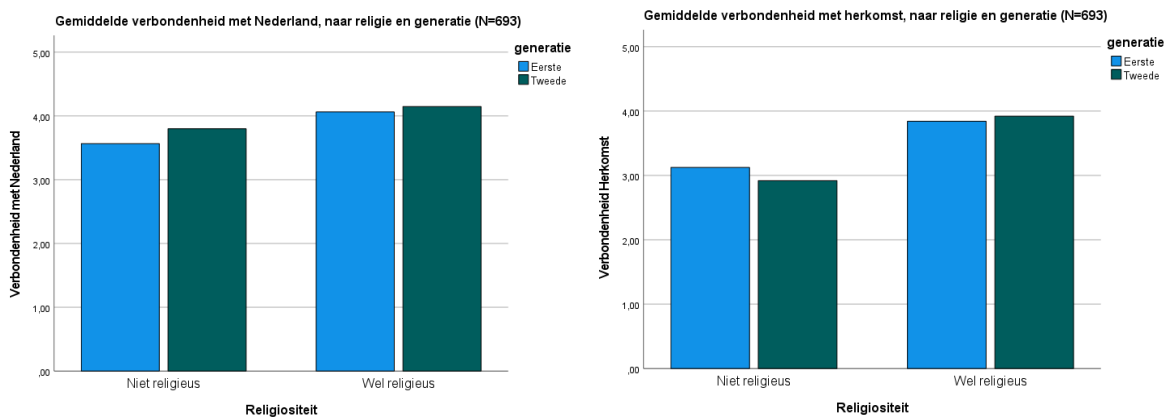
Univariate statistieken en correlaties

In tabel 1 staan de univariate statistieken van alle variabelen die zijn gebruikt genoteerd, evenals aanvullende beschrijvende statistieken ter informatie ($N=693$). Van de Turks-Nederlandse en Marokkaans-Nederlandse respondenten is 75,6% religieus en behoort 61,7% tot de eerste generatie. De verbondenheid met Nederland van Turkse en Marokkaanse Nederlanders ligt hoog met een gemiddelde score van 3,97 ($SD=0,82$). Dit geldt ook voor de verbondenheid met het herkomstland met een gemiddelde van 3,66 ($SD=0,99$). Het institutionele vertrouwen ligt tussen ‘tamelijk weinig’ en ‘tamelijk veel’ vertrouwen ($\mu=2,41$; $SD=0,67$). Beide generaties hebben minder interetnisch contact dan de categorie ‘gemiddeld’ ($\mu=1,70$; $SD=0,81$).

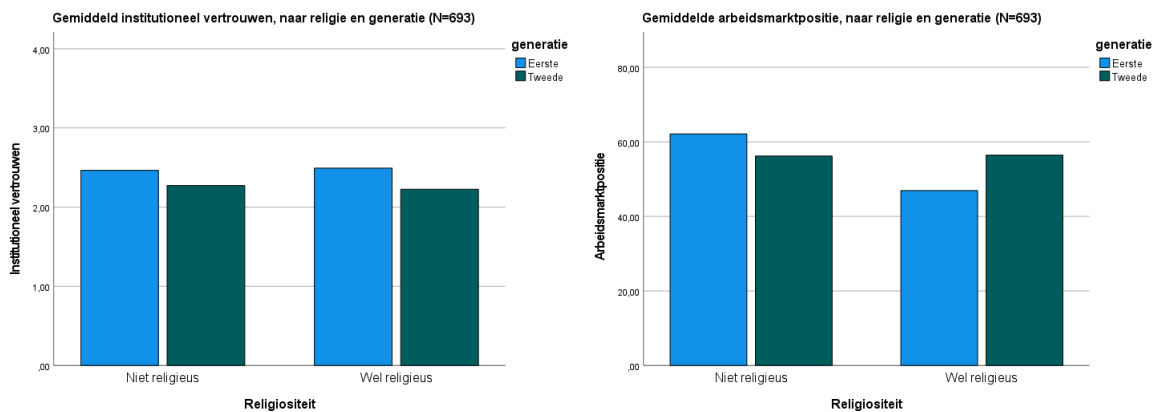
Wanneer afzonderlijk naar beide generaties wordt gekeken is te zien dat de tweede generatie ($N=206$) een hogere verbondenheid heeft met Nederland en herkomst ($\mu=4,06$ $SD=0,78$; $\mu=3,68$ $SD=0,99$), een hogere arbeidsmarktpositie heeft ($\mu=56,40$; $SD=15,10$) en een hoger percentage werkenden heeft (80,1%) dan de eerste generatie ($N=487$). Echter, het aandeel niet-religieuzen (24,3%), het institutionele vertrouwen en het totale interetnisch contact liggen lager dan de eerste generatie ($\mu=2,24$; $SD=0,62$; $\mu=1,68$; $SD=0,80$). Dit is in lijn met wetenschappelijke bevindingen over de meer integratiegerichte, maar kritische houding van de tweede generatie. De verhouding tussen de structurele en culturele indicatoren lijkt licht te neigen richting een integratieparadox: op zowel structurele indicatoren wordt hoger gescoord, maar op culturele indicatoren die kunnen wijzen op een afstand tot de Nederlandse samenleving, zoals religiositeit en verbondenheid met het land van herkomst, wordt ook hoger gescoord. Dat de verbondenheid met Nederland binnen de tweede generatie ook hoger is spreekt de paradox tegen en is in lijn met de manier waarop Berry (1997) ‘integratie’ definieert. Voor de split ballot groep komen de statistieken op alle variabelen goed overeen met die op de andere kolommen. Dit wijst op een goede vergelijkbaarheid van de resultaten van de split ballot groep met de andere groepen.

Om het verschil tussen de eerste en tweede generatie en de invloed van religiositeit beter in kaart te brengen, zijn in figuur 2 en figuur 3 staafdiagrammen opgesteld. In figuur 2 is te zien dat binnen de religieuze groep de tweede generatie zich meer verbonden voelt met zowel Nederland als het land van herkomst. Binnen de niet-religieuze groep is er in de tweede generatie een hogere verbondenheid met Nederland en een lagere met herkomst te zien. Dit wijst op verschillende culturele integratiepatronen: de religieuze groep ontwikkelt zich volgens Berry’s (1997) definitie van integratie en de niet-religieuze groep meer volgens zijn definitie van assimilatie. Daarentegen

ontwikkelt het institutionele vertrouwen zich voor beide groepen op dezelfde manier: de tweede generatie heeft een lager institutioneel vertrouwen. De gemiddelde arbeidsmarktpositie van de niet-religieuze groep is voor beide generaties hoger dan die van de religieuze groep. Opvallend is hier dat de positie van de niet-religieuze groep is verslechterd, maar die van de religieuze groep is verbeterd ten opzichte van de eerste generatie. Kortom, ondanks een gelijk gebleven institutioneel vertrouwen, zijn er verschillen te zien in patronen van verbondenheid en arbeidsmarktpositie.

Figuur 2 Staafdiagrammen gem. verbondenheid met Nederland (L) en Herkomst (R), naar religie en generatie (N=693).

Figuur 3 Staafdiagrammen met het gemiddelde institutioneel vertrouwen (L) en de arbeidsmarktpositie (R), naar religie en generatie (N=693).

In tabel 2 staan de correlaties tussen de variabelen. De verbondenheid met Nederland vertoont positieve correlaties met institutioneel vertrouwen, interetnisch contact op het verenigingsniveau en verbondenheid met het land van herkomst. Arbeidsmarktpositie heeft een negatieve correlatie, wat een aanwijzing is voor een mogelijke integratieparadox. Ook hier wordt bevestigd dat religie en generatie invloed hebben op de verbondenheid met Nederland. De interetnische contactmaten hebben een sterke samenhang, wat erop wijst dat interetnisch contact binnen het ene niveau, invloed heeft op de andere niveaus ($r=-0,391$ $p<0,01$; $r=-0,292$ $p<0,01$). Zoals eerder opgemerkt is de tweede generatie religieuzer dan de eerste, maar wijst de Cramer's V hier echter niet op een significante samenhang tussen generatie en religie ($CV=0,021$, $p>0,10$).

Tabel 1 Univariate statistieken van de (geconstrueerde) variabelen in de gebruikte modellen of ter controle van het model. Nader geïnspecteerd per generatie en de gebruikte splitsing (*split ballot*) in de dataset. *De tweede generatie bestaat enkel uit Turks-Nederlandse respondenten, zie methoden.

	Beide generaties				1e generatie			2e generatie*			Split ballot 1			Split ballot 2		
	Range	Gem.	SD	N	Gem.	SD	N	Gem.	SD	N	Gem.	SD	N	Gem.	SD	N
Verbondenheid Nederland	1 - 5	3,97	0,82	693	3,93	0,84	487	4,06	0,78	206	3,98	0,80	339	3,96	0,85	354
Verbondenheid Herkomst	1 - 5	3,66	0,99	693	3,65	0,99	487	3,68	0,98	206	3,69	0,98	339	3,64	1,00	354
Arbeidsmarktpositie (ISEI)	17 - 82	52,56	18,80	693	50,94	19,95	487	56,40	15,10	206	51,13	18,71	339	53,93	18,81	354
% Werkend		72,4%			69,2%			80,1%			72,0%			72,9%		
% Vast dienstverband		70,1%			70,7%			69,1%			70,5%			69,8%		
% Missing		6,6%			9,0%			1,0%			7,1%			6,2%		
Institutioneel vertrouwen	1 - 4	2,41	0,67	693	2,49	0,68	487	2,24	0,62	206	2,41	0,71	339	2,41	0,63	354
Interetnisch contact (totaal)	1 - 3	1,70	0,81	693	1,70	0,82	487	1,68	0,80	206	2,15	0,73	339	1,26	0,62	354
<i>Niveaus interetnisch contact</i>	1 - 3															
Buurt											2,86	1,95	339			
Werk/school											5,39	2,24	339			
Verenigingen/clubs											3,28	2,38	339			
Leeftijd	26 - 55	36,99	5,83	693	37,96	5,67	487	34,69	5,59	206	36,94	5,80	339	37,04	5,88	354
Religie (0=niet)	0 - 1	25,7%			26,3%			24,3%			21,8%			29,4%		
(1=wel)		74,3%			73,7%			75,7%			78,2%			70,6%		
Generatie (0=eerste)	0 - 1	70,3%									69,3%			71,2%		
(1=tweede)		29,7%									30,7%			28,8%		

Tabel 2 Correlatietabel met bijbehorende associatiematen tussen variabelen

	Verbondenheid Nederland	Arbeids- marktpositie	Institutioneel vertrouwen	Totaal IC	IC buurt	IC werk /school	IC verenigingen /clubs	Verb. Herkomst	Religie	Generatie
Verbondenheid Nederland	-									
Arbeidsmarkt- positie	-0,108**	-								
Institutioneel vertrouwen	0,223**	-0,037	-							
Totaal IC	0,072 ⁺	0,004	-0,004	-						
IC buurtniveau	-0,076	-0,108*	0,027	-0,575**	-					
IC werk/school	-0,009	0,199**	-0,031	0,712**	-0,391**	-				
IC verenigingen /clubs	0,121*	-0,078	-0,003	0,765**	-0,292**	0,318**	-			
Verbondenheid Herkomst	0,228**	-0,122**	0,073 ⁺	0,048	0,032	-0,040	0,010	-		
Religie ^a	-6,571**	6,726**	-0,026	-2,781**	0,828	0,057	-1,136	-9,930**	-	
Generatie ^a	-1,922*	-3,526**	4,527**	0,233	-0,146	-1,485	0,140	-0,303	0,021 ^b	-

** $p < 0,01$; * $p < 0,05$; + $p < 0,10$ (tweezijdige Pearson correlaties). Als associatiemaat van de nominale variabelen met ^a is gebruik gemaakt van Independent Samples T-Test resultaten met tweezijdige correlaties; ^b vormt hierop de uitzondering met een Cramer's V waarde. Afkorting IC = Interetnisch contact.

Hypothesetoetsing

Herhaling van de hypothesen:

- [H1]: Turkse en Marokkaanse Nederlanders met een hogere structurele integratie zullen minder cultureel geïntegreerd zijn.
- [H2]: Een lager institutioneel vertrouwen verklaart de lagere culturele integratie van Turkse en Marokkaanse Nederlanders met een betere arbeidspositie.
- [H3]: Een hogere mate van interetnisch contact verklaart de lagere culturele integratie van Turkse en Marokkaanse Nederlanders met een betere arbeidspositie, voornamelijk voor de groep uit de tweede generatie.
- [H4]: Het effect van interetnisch contact op de mate van verbondenheid is sterker op het niveau van verenigingen en clubs, en zwakker op het buurt- en werkniveau.

In tabel 3 staan de resultaten van de multiële lineaire mediatieanalyse die is uitgevoerd voor de gehele groep en uitgesplitst voor beide generaties. De arbeidsmarktpositie van Turkse en Marokkaanse Nederlanders heeft een verwaarloosbare invloed de culturele integratie ($b=-0,002$; $p>0,10$). Daarmee wordt de eerste hypothese [H1] verworpen. Er is gekeken naar mogelijke overcontrole door de controlevariabelen, maar hiervan is geen sprake. Het effect blijft klein is als bij afwezigheid van controlevariabelen. Dit betekent eveneens ook dat de controlevariabelen in dit geval niet als controlevariabelen optreden, maar in feite als verklarende variabelen binnen het model ($b=0,33$ $p<0,01$; $b=0,12$ $p<0,01$).

Mediatie door institutioneel vertrouwen of interetnisch contact is daarmee dus ook niet vastgesteld. Deze variabelen bieden wel inzicht in de mechanismen die spelen in de twee verschillende generaties. Voor beide generaties verklaart de mate van interetnisch contact niet de culturele integratie ($b=0,03$; $p>0,10$). Institutioneel vertrouwen verklaart de culturele integratie relatief sterk en dit effect speelt voornamelijk binnen de tweede generatie ($b=0,26$ $p<0,01$; $b=0,41$ $p<0,01$). Dit is wederom in lijn met verwachtingen over de doelstellingen en oriëntatie van de tweede generatie. Het effect van religie valt weg binnen de tweede generatie, hier spelen institutioneel vertrouwen en verbondenheid met het herkomstland een sterkere rol ($b=-0,19$ $p>0,10$; $b=0,17$ $p<0,01$). Hiermee wordt de tweede hypothese [H2] gedeeltelijk verworpen; institutioneel vertrouwen speelt geen mediërende rol, maar heeft wel een positief effect op de verbondenheid met Nederland.

In tabel 4 wordt nader gekeken eindmodellen met de verklarende variabelen in het model als afhankelijke variabelen, om de precieze interacties binnen het model te onderzoeken. De culturele integratie wordt het sterkst verklaard door institutioneel vertrouwen, religie, en verbondenheid met het land van herkomst ($b=0,26$ $p<0,01$; $b=0,33$ $p<0,01$; $b=0,12$ $p<0,01$). Het effect van religie valt weg

binnen de tweede generatie ($b=0,19$ $p>0,10$). De arbeidsmarktpositie van deze groep wordt het sterkst verklaard door de religiositeit van respondenten, maar dit effect speelt bij nadere inspectie enkel binnen de eerste generatie ($b=-10,72$ $p<0,01$). Arbeidsmarktpositie speelt enkel een rol als voorspeller binnen het interetnisch contact van de tweede generatie ($b=0,010$; $p<0,01$). Binnen het interetnisch contact van de eerste generatie speelt religiositeit een positieve rol ($b=0,22$, $p<0,01$).

Het laatste onderdeel van de analyses is gericht op de drie niveaus van interetnisch contact en de mogelijke verschillen hiertussen. In tabel 5 staan de modellen van de split ballot waar deze vraag aan is gesteld, evenals een splitsing in de generaties voor nadere inspectie. Een nieuwe bevinding hier is dat interetnisch contact op werk- en schoolniveau een negatieve invloed heeft op de verbondenheid, maar contact op het verenigingsniveau juist positieve invloed heeft ($b=-0,11$ $p<0,01$; $b=0,09$; $p<0,01$). Het buurtniveau speelt verder geen rol binnen de modellen. Een andere opmerkelijke bevinding is dat een hoger institutioneel vertrouwen en religiositeit een sterke rol lijken te spelen in de verbondenheid van de eerste generatie ($b=0,21$ $p<0,05$; $b=0,10$ $p<0,01$). Hiermee wordt de derde hypothese [H3] verworpen en de vierde hypothese [H4] gedeeltelijk aangenomen; de totaalmaat voor interetnisch contact laat geen verband zien, maar interetnisch contact op het niveau van verenigingen en clubs heeft binnen de tweede generatie invloed op de verbondenheid met Nederland.

Kortom wordt er geen verband tussen structurele en culturele integratie gevonden en daarmee geen mediatie-effecten. Wel worden op zichzelf staande effecten gevonden van institutioneel vertrouwen (positief, binnen beide generaties), interetnisch contact op het werk- en schoolniveau (negatief, enkel tweede generatie) en interetnisch contact op het verenigingsniveau (positief, enkel tweede generatie). De controlevariabelen religie (positief, voornamelijk binnen de eerste generatie) en verbondenheid met herkomst (positief, beide generaties) treden op als verklarende variabelen voor de verbondenheid die respondenten ervaren met Nederland.

Modelevaluatie

Tot slot wordt de modelevaluatie besproken. Zie bijlage 2 voor de beschrijving van de uitgevoerde analyses en bijlage 3 voor de inspectie van de modelfit. Het model voldoet grotendeels aan de assumpties voor een lineaire regressieanalyse er is een vooruitgang in de voorspellingen van de afhankelijke te zien binnen ieder model. Er zijn geen aanleidingen gevonden om analyses opnieuw uit te voeren. De analyses lijken robuust en generaliseerbaar, enkel de split ballot 1 analyses moeten met zorg worden beoordeeld, gezien de steekproef hier gehalveerd is door een beperkt aantal respondenten dat deze vraag heeft kunnen beantwoorden.

Tabel 3 Parameterschattingen met als afhankelijke variabele de verbondenheid met Nederland. Resultaten zijn per generatie nader bekeken.

<i>1e en 2e generatie</i> (N=693)	Model 1		Model 2a		Model 2b		Model 3	
	b	se	b	se	b	se	b	se
Constante	3,34 **	0,16	2,74 **	2,74	3,27 **	0,16	2,67 **	0,19
Arbeidsmarktpositie	-0,002	0,00	-0,002	0,00	-0,002	0,00	-0,002	0,00
Institutioneel vertrouwen			0,26 **	0,26			0,26 **	0,04
Interetnisch contact (totaal)					0,05	0,04	0,05	0,04
Religie	0,33 **	0,08	0,34 **	0,34	0,32 **	0,08	0,33 **	0,07
Verbondenheid herkomst	0,13 **	0,03	0,12 **	0,12	0,13 **	0,03	0,12 **	0,03
<i>R²-Adjusted</i>	0,084		0,123		0,081		0,124	
<i>F-Change</i>	21,016**		25,281**		16,178**		20,596**	
<i>1e generatie</i> (N=487)	Model 1		Model 2a		Model 2b		Model 3	
	b	se	b	se	b	se	b	se
Constante	3,43 **	0,19	2,87 **	0,22	3,38 **	0,20	2,83 **	0,23
Arbeidsmarktpositie	-0,004 +	0,00	-0,003 +	0,00	-0,004 +	0,00	-0,003 +	0,00
Institutioneel vertrouwen			0,24 **	0,05			0,24 **	0,05
Interetnisch contact (totaal)					0,03	0,04	0,03	0,04
Religie	0,36 **	0,09	0,36 **	0,09	0,35 **	0,09	0,36 **	0,09
Verbondenheid herkomst	0,12 **	0,04	0,10 **	0,04	0,12 **	0,04	0,10 **	0,04
<i>R²-Adjusted</i>	0,088		0,123		0,087		0,122	
<i>F-Change</i>	16,599**		18,059**		12,559**		14,516**	

Zie de volgende pagina voor het vervolg van deze tabel.

<i>2e generatie</i>	Model 1		Model 2a		Model 2b		Model 3	
(N=206)	b	se	b	se	b	se	b	se
Constante	3,06 **	0,29	2,25 **	0,32	2,99 **	0,30	2,14 **	0,33
Arbeidsmarktpositie	0,004	0,003	0,002	0,00	0,003	0,00	0,002	0,00
Institutioneel vertrouwen			0,40 **	0,08			0,41 **	0,08
Interetnisch contact (totaal)					0,07	0,07	0,09	0,06
Religie	0,16	0,14	0,19	0,13	0,16	0,14	0,19	0,13
Verbondenheid herkomst	0,19 **	0,06	0,17 **	0,06	0,18 **	0,06	0,17 **	0,06
<i>R²-Adjusted</i>		0,069		0,165		0,069		0,170
<i>F-Change</i>		6,100*		11,155**		4,823**		9,396**

** $p < 0,01$; * $p < 0,05$; + $p < 0,10$ (tweezijdige significantie)

Tabel 4 Parameterschattingen van eindmodellen met wisselende afhankelijke variabelen (zie labels). Resultaten zijn per generatie nader geanalyseerd.

<i>1e en 2e generatie</i> (N=693)	Verbondenheid NL		Arbeidsmarktpos.		Institutioneel vertr.		Interetnisch con.		Verbondenheid Her.	
	b	se	b	se	b	se	b	se	b	se
Constante	2,67 **	0,19	66,27 **	4,43	1,71 **	0,17	1,30 **	0,22	2,39 **	0,24
Verbondenheid NL			-0,96	0,90	0,19 **	0,03	0,05	0,04	0,17 **	0,04
Arbeidsmarktpositie	-0,002	0,00			-0,001	0,00	0,001	0,00	-0,001	0,00
Institutioneel vertr.	0,26 **	0,04	-0,70	1,07			-0,02	0,05	0,06	0,05
Interetnisch contact	0,05	0,04	0,76	0,86	-0,01	0,03			0,01	0,04
Religie	0,33 **	0,07	-9,90 **	1,73	-0,11 +	0,06	0,18 *	0,08	0,70 **	0,08
Verbondenheid Her.	0,12 **	0,03	-0,59	0,76	0,03	0,03	0,00	0,03		
<i>R²-Adjusted</i>	0,124		0,060		0,049		0,008		0,143	
<i>F-Change</i>	20,596**		9,771**		8,063**		2,050 ⁺		24,002**	
<i>1e generatie</i> (N=487)	Verbondenheid NL		Arbeidsmarktpos.		Institutioneel vertr.		Interetnisch con.		Verbondenheid Her.	
	b	se	b	se	b	se	b	se	b	se
Constante	2,83 **	0,23	71,76 **	5,40	1,73 **	0,21	1,34 **	0,27	2,44 **	0,29
Verbondenheid NL			-1,97 +	1,09	0,17 **	0,04	0,03	0,05	0,14 **	0,05
Arbeidsmarktpositie	-0,003 +	0,00			0,000	0,00	0,000	0,00	-0,001	0,00
Institutioneel vertr.	0,24 **	0,05	-0,33	1,29			0,01	0,06	0,09	0,06
Interetnisch contact	0,03	0,04	-0,02	1,05	0,01	0,04			0,02	0,05
Religie	0,36 **	0,09	-13,82 **	2,11	-0,10	0,08	0,22 **	0,09	0,62 **	0,11
Verbondenheid Her.	0,10 **	0,04	-0,55	0,92	0,05	0,03	0,01	0,04		
<i>R²-Adjusted</i>	0,122		0,112		0,040		0,010		0,115	
<i>F-Change</i>	14,516**		13,254**		5,095**		1,940 ⁺		13,645**	

Zie de volgende pagina voor het vervolg van deze tabel.

<i>2e generatie</i> (N=206)	Verbondenheid NL		Arbeidsmarktpos.		Institutioneel vertr.		Interetnisch con.		Verbondenheid Her.	
	b	se	b	se	b	se	b	se	b	se
Constante	2,14 **	0,33	48,66 **	6,82	1,26 **	0,28	1,02 *	0,40	2,33 **	0,41
Verbondenheid NL			0,66	1,48	0,27 **	0,05	0,11	0,08	0,26 **	0,08
Arbeidsmarktpositie	0,002	0,00			0,003	0,00	0,010 **	0,00	-0,005	0,00
Institutioneel vertr.	0,41 **	0,08	1,67	1,81			-0,15	0,09	-0,03	0,11
Interetnisch contact	0,09	0,06	3,47 **	1,32	-0,08	0,05			-0,01	0,08
Religie	0,19	0,13	1,43	2,72	-0,12	0,11	0,02	0,14	0,91 **	0,15
Verbondenheid Her.	0,17 **	0,06	-1,52	1,21	-0,02	0,05	-0,01	0,06		
<i>R²-Adjusted</i>		0,17		0,023		0,103		0,027		0,215
<i>F-Change</i>		9,396**		1,950+		5,705**		2,120 ⁺		12,199**

** $p < 0,01$; * $p < 0,05$; + $p < 0,10$ (tweezijdige significantie)

Tabel 5 Parameterschattingen met als afhankelijke variabele de verbondenheid met Nederland. Resultaten zijn enkel geanalyseerd voor respondenten die interetnisch contact op 3 niveaus konden rapporteren (*Split ballot 1*) en zijn per generatie bekeken.

<i>1e & 2e generatie</i>	Model 1		Model 2a		Model 2b		Model 3	
<i>Split ballot 1 (N=339)</i>	b	se	b	se	b	se	b	se
Constante	3,28 **	0,22	2,75 **	0,26	3,19 **	0,24	2,65 **	0,28
Arbeidsmarktpositie	0,002	0,00	0,003	0,00	0,002	0,00	0,003	0,00
Institutioneel vertrouwen			0,22 **	0,06			0,22 **	0,06
<i>Interetnisch contact</i>								
Buurt					0,03	0,02	0,03	0,02
Werk/school					-0,03	0,02	-0,03	0,02
Verenigingen/clubs					0,04 +	0,02	0,04 +	0,02
Religie	0,37 **	0,11	0,37 **	0,11	0,35 **	0,11	0,34 **	0,11
Verbondenheid herkomst	0,08 +	0,05	0,07	0,05	0,08 +	0,05	0,08 +	0,05
<i>R²-Adjusted</i>		0,048		0,083		0,056		0,092
<i>F-Change</i>		6,657**		8,662**		4,356**		5,882**
<i>1e generatie (N=235)</i>	b	se	b	se	b	se	b	se
Constante	3,24 **	0,267	2,57 **	0,30	3,12 **	0,30	2,45 **	0,33
Arbeidsmarktpositie	0,002	0,003	0,002	0,00	0,001	0,00	0,001	0,00
Institutioneel vertrouwen			0,28 **	0,07			0,29 **	0,07
<i>Interetnisch contact</i>								
Buurt					0,02	0,03	0,02	0,03
Werk/school					0,00	0,03	0,00	0,02
Verenigingen/clubs					0,01	0,02	0,01	0,02
Religie	0,38 **	0,141	0,37 **	0,14	0,36 **	0,14	0,35 **	0,14
Verbondenheid herkomst	0,09	0,055	0,08	0,05	0,09	0,06	0,08	0,05
<i>R²-Adjusted</i>		0,059		0,109		0,039		0,103
<i>F-Change</i>		4,801**		8,192**		2,573*		4,844**

Zie de volgende pagina voor het vervolg van deze tabel.

<i>2e generatie (N=104)</i>	b	se	b	se	b	se	b	se
Constante	3,43 **	0,41	3,14 **	0,50	3,50 **	0,43	3,18 **	0,51
Arbeidsmarktpositie	0,003	0,00	0,003	0,01	0,003	0,01	0,003	0,01
Institutioneel vertrouwen			0,13	0,13			0,14	0,12
<i>Interetnisch contact</i>								
Buurt					0,05	0,04	0,05	0,04
Werk/school					-0,10 **	0,04	-0,11 **	0,04
Verenigingen/clubs					0,09 **	0,03	0,09 **	0,03
Religie	0,31	0,21	0,31	0,21	0,36 +	0,20	0,35 +	0,20
Verbondenheid herkomst	0,06	0,09	0,06	0,09	0,04	0,08	0,04	0,08
<i>R²-Adjusted</i>		0,022		0,022		0,112		0,115
<i>F-Change</i>		1,763		1,572		3,172**		2,916**

** $p < 0,01$; * $p < 0,05$; + $p < 0,10$ (tweezijdige significantie)

Conclusie en discussie

De centrale vragen van dit onderzoek zijn beantwoord. Binnen een lineair integratieproces zou verwacht kunnen worden dat een hogere structurele integratie gepaard gaat met een hogere culturele integratie. Onder Turkse en Marokkaanse Nederlanders die werken of gewerkt hebben, wordt geen negatief effect geconstateerd en daarmee geen integratieparadox geconstateerd zoals deze in de literatuur werd omschreven. Dat betekent ook dat er binnen deze groep geen sprake kan zijn van een mediatie-effect van institutioneel vertrouwen of interetnisch contact. Hoewel er geen negatief effect wordt gevonden, wordt er ook geen positief effect gevonden van arbeidsmarktpositie, wat wel in tegenspraak is met een lineair integratieproces. Dit betekent mogelijk dat de materiële voordelen van een betere economische positie in het land van aankomst niet zwaar genoeg wegen binnen de onderzoekspopulatie om het gevoel van verbondenheid met Nederland te versterken. De afwezigheid van een mediërende rol van interetnisch contact binnen de onderzochte modellen, zijn ook niet in lijn met de mogelijke mechanismen van de integratieparadox zoals die eerder door onder andere Verkuyten (2016) zijn omschreven. Wel zijn de resultaten in lijn met de recente conclusie van de meta-analyse van Schaeffer & Kas (2023) dat de indicator arbeidsmarktpositie inconsistent blijkt te zijn binnen het onderzoek. De resultaten in de gezamenlijke analyses van de eerste en tweede generatie zijn generaliseerbaar naar de rest van de onderzochte populatie. Alleen moet door kleinere steekproeven onder de individuele generaties en een gebrek aan de tweedegeneratie Marokkaanse Nederlanders binnen de steekproef rekening gehouden worden met een lagere generaliseerbaarheid. De bevindingen in dit onderzoek werpen licht op de verschillende mechanismen binnen en tussen generaties.

Er lijkt eerder sprake te zijn van een directe invloed van institutioneel vertrouwen, interetnisch contact binnen de tweede generatie, religiositeit binnen voornamelijk de eerste generatie, en verbondenheid met het land van herkomst op de verbondenheid met Nederland. Dit wijst op een sterkere rol van culturele en sociale factoren binnen het integratieproces dat afhankelijk is van de generatie waartoe de persoon behoort. Globaal duidt een hoger institutioneel vertrouwen op een hogere verbondenheid met Nederland ten opzichte van Turkije of Marokko. Dit effect is sterker binnen de tweede generatie, wat misschien wijst op een voor hen groter belang van gelijke spelregels om zich te binden met Nederland. Voor religiositeit kan het tegengestelde worden geconstateerd: de religieuze groep heeft een hogere verbondenheid met Turkije of Marokko. Een verklaring zou kunnen zijn dat signalen vanuit de samenleving, die door de in Nederland geboren generatie beter kunnen worden geïnterpreteerd, leiden tot meer noodzaak aan houvast. Interetnisch contact lijkt een minimale rol te spelen in de culturele integratie. Zowel het totale contact, als

contact op de verschillende niveaus verhelderen niet wat er precies aan de hand is. Er is enkel een duidelijk positief effect zichtbaar op het werkniveau en verenigingsniveau binnen de tweede generatie. Dit houdt in dat de tweede generatie, in lijn met de integratieparadox, zich wel minder verbonden voelt met Nederland bij meer contact op het werk of op school. Bij verenigingen en clubs treedt hier het tegengestelde effect op en is er dus meer verbondenheid met Nederland. Dit kan aanleiding zijn om nader onderzoek te doen binnen de tweede generatie en te kijken waar de mogelijke knelpunten zitten voor deze groep op het werk of op school en hier beleid voor te ontwerpen.

De resultaten van dit onderzoek geven daarnaast aanleiding om na te denken over definities en metingen van integratie. De vraag is of binnen het huidige politieke en maatschappelijk discours in Nederland (en de rest van Europa), religiositeit of verbondenheid met het land van herkomst van migrantengroepen als indicaties van integratie zouden worden gezien. Uit dit onderzoek is namelijk gebleken dat het segment dat de eigen identiteit definieert aan de hand van groepsidentiteiten, zoals bij religiositeit en verbondenheid het land van herkomst het geval is, ook aangeeft meer verbonden te zijn met Nederland. De hogere waardering van verschillende groepsidentiteiten lijkt dus hand in hand te gaan. Hoewel volgens de klassieke definities van Berry (1997) dit in lijn is met de integratie van deze groepen, kan er een tegengesteld beeld ontstaan in de samenleving. Iemand kan als afgezonderd of gemarginaliseerd worden ervaren door groepen in de samenleving, wanneer deze de identiteit van het eigen herkomstland in hun ogen te hoog waardeert. Dit vraagt wellicht om nieuwe manieren om integratie te meten en hierbij ook het perspectief van de bredere maatschappij mee te wegen. Het zou interessant zijn om te kijken op welke niveaus deze groepsidentiteiten de individuen mogelijk belemmeren of bekrachtigen.

Tot slot adviseren ook Schaeffer & Kas (2023) onderzoekers om de mechanismen achter indicatoren van de integratieparadox beter in kaart te brengen, onder andere door gebruik te maken van longitudinaal onderzoek en nieuwe onderzoeksmethoden toe te passen, zoals veldwerk. Op basis van mijn onderzoek kan ik hier een aantal suggesties over doen. De mogelijkheid die de NELLS vragenlijst biedt tot longitudinaal onderzoek kan een belangrijke toevoeging zijn aan de integratieparadox literatuur. Over een langere periode zouden veranderingen in opinie kunnen worden geregistreerd en op die manier oorzaken kunnen worden vastgesteld die leiden tot meer of minder verbondenheid of acceptatie van andere groepen in de samenleving. Zo zouden de thermometer vragen vanuit de perspectieven van verschillende groepen over langere periodes bijgehouden kunnen worden. Idealiter zou er een consistente maat worden ontwikkeld waarmee het integratieproces en houdingen in de samenleving ten aanzien van de integratie van verschillende groepen kan worden bijgehouden. Daarnaast kan gedacht worden aan focusgroepen en aanvullende diepte-interviews

onder mensen met en zonder migratieachtergrond uit verschillende lagen van de samenleving met als thema het integratievraagstuk in Nederland. Dit zou het ook mogelijk maken om respondenten die zelf geen (digitale) vragenlijst willen of kunnen invullen, door een gebrek aan interesse of door minder goede taal- en internetvaardigheden, op andere manieren te bereiken. Op deze manier kan in een multi-etnische en multigenerationele context gezocht worden naar kernvoorwaarden die gevoelens van integratie en acceptatie onder Nederlanders met en zonder migratieachtergrond teweegbrengen.

Literatuurlijst

- Adegbembo, A. O., Tomar, S. L., & Logan, H. L. (2006). Perception of racism explains the difference between Blacks' and Whites' level of healthcare trust. *Ethnicity & disease*, 16(4), 792-798. <https://www.jstor.org/stable/48666937>
- Benkert, R., Peters, R. M., Clark, R., & Keves-Foster, K. (2006). Effects of perceived racism, cultural mistrust and trust in providers on satisfaction with care. *Journal of the National Medical Association*, 98(9), 1532. <https://pubmed.ncbi.nlm.nih.gov/17019925/>
- Berry, J. W. (1997). Immigration, acculturation, and adaptation. *Applied psychology*, 46(1), 5-34. <https://doi.org/10.1111/j.1464-0597.1997.tb01087.x>
- Centraal Bureau voor de Statistiek (2022). *Bevolking met migratieachtergrond; geslacht, leeftijd, 1 januari*. <https://opendata.cbs.nl/statline/#/CBS/nl/dataset/70787ned/table?fromstatweb>
- Centraal Bureau voor de Statistiek (2023). *Begrippen: Persoon met een eerste generatie migratieachtergrond*. <https://www.cbs.nl/nl-nl/onze-diensten/methoden/begrippen/persoon-met-een-eerste-generatie-migratieachtergrond>
- Dagevos, J., Damen, R., & Voogd-Hamelink, M.D. (2022). Gevestigd, maar niet thuis. *Sociaal en Cultureel Planbureau*, <https://repository.scp.nl/handle/publications/1351>
- De Vries, J., & Ganzeboom, H. B. (2008). Hoe meet ik beroep? Open en gesloten vragen naar beroep toegepast in een statusverwervingsmodel. *Mens en Maatschappij*, 83(1), 71-96. https://journal-archive.aup.nl/mens-en-maatschappij/vol_83_no_1_-_hoe_meet_ik_beroep.pdf
- Entzinger, H. (2014). The growing gap between facts and discourse on immigrant integration in the Netherlands. *Identities*, 21(6), 693-707. <https://doi.org/10.1080/1070289X.2013.828616>
- Ervasti, H., Kouvo, A., & Venetoklis, T. (2019). Social and institutional trust in times of crisis: Greece, 2002–2011. *Social Indicators Research*, 141, 1207-1231. <https://doi.org/10.1007/s11205-018-1862-y>
- Geurts, N., Lubbers, M., & Spierings, N. (2020). Structural position and relative deprivation among recent migrants: A longitudinal take on the integration paradox. *Journal of Ethnic and Migration Studies*, 46(9), 1828-1848. <https://doi.org/10.1080/1369183X.2019.1675499>
- Geurts, N., Davids, T., Lubbers, M., & Spierings, N. (2022). A cosmopolitan explanation of the integration paradox: a mixed methods approach. *Ethnic and Racial Studies*, 45(16), 412-434. <https://doi.org/10.1080/01419870.2022.2093613>
- Gijsberts, M. en M. Vervoort (2009). Beeldvorming onder hoger opgeleide allochtonen. Waarom is er sprake van een integratieparadox? In: *Sociologie* 5(3) p. 406-429. https://www.researchgate.net/publication/47339383_Beeldvorming_Onder_Hoger_Opgelei_de_Allochtonen_-_Waarom_is_Er_Sprake_Van_Een_Integratieparadox
- Hodgson, G. M. (2006). What are institutions?. *Journal of economic issues*, 40(1), 1-25. <https://doi.org/10.1080/00213624.2006.11506879>
- Hudson, J. (2006). Institutional trust and subjective well-being across the EU. *Kyklos*, 59(1), 43-62. <https://doi.org/10.1111/j.1467-6435.2006.00319.x>
- Huijnk, W., Dagevos, J., Gijsberts, M., & Andriessen, I. (2015). Werelden van verschil. <https://www.scp.nl/publicaties/publicaties/2015/12/16/werelden-van-verschil>

- Jeroense, T., Tolsma, J., Kalmijn, M., & Kraaykamp, G. (2023). *Design and content of the NETHERLANDS Longitudinal Lifecourse Study - NELLS Wave 3 2022. Research report*. Radboud University Nijmegen, Netherlands. <https://www.nells.nl/>
- Jongen, E. L. W., Bolhaar, J., Elk, R. V., Koot, P., & Vuuren, D. V. (2019). Inkomensongelijkheid naar migratieachtergrond. *Inkomensongelijkheid naar migratieachtergrond.*, (juni 2019), 1-15. https://www.cpb.nl/sites/default/files/omnidownload/cpb-policy-brief-2019-06-inkomensongelijkheid-naar-migratieachtergrond_0.pdf
- Nagel, J. (1995). Resource competition theories. *American Behavioral Scientist*, 38(3), 442-458. <https://doi.org/10.1177/0002764295038003006>
- Pettigrew, T. F. (1998). Intergroup contact theory. *Annual review of psychology*, 49(1), 65-85. <https://doi.org/10.1146/annurev.psych.49.1.65>
- Ridder, J., Miltenburg, E., Steenvoorden, E., van der Meer, T., & Dekker, P. (2016). Burgerperspectieven 2016 | 1. Sociaal en Cultureel Planbureau. <https://www.scp.nl/publicaties/monitors/2016/03/29/burgerperspectieven-2016-1>
- Schaeffer, M., & Kas, J. (2023). The Integration Paradox: A Review and Meta-Analysis of the Complex Relationship Between Integration and Reports of Discrimination. *International Migration Review*, 01979183231170809. <https://doi.org/10.1177/01979183231170809>
- Scheepers, D., & Ellemers, N. (2019). Social identity theory. *Social psychology in action: Evidence-based interventions from theory to practice*, 129-143. <https://doi.org/10.1007/978-3-030-13788-5>
- Steinmann, J. P. (2019). The paradox of integration: why do higher educated new immigrants perceive more discrimination in Germany?. *Journal of Ethnic and Migration Studies*, 45(9), 1377-1400. <https://doi.org/10.1080/1369183X.2018.1480359>
- Tajfel, H. (1970). Experiments in intergroup discrimination. *Scientific american*, 223(5), 96-103. <https://www.jstor.org/stable/24927662>
- Ten Teije, I., Coenders, M., & Verkuyten, M. (2013). The paradox of integration. *Social Psychology*, 44(4), 278-288. <https://doi.org/10.1027/1864-9335/a000113>
- Tolsma, J., Lubbers, M., & Gijsberts, M. (2012). Education and cultural integration among ethnic minorities and natives in the Netherlands: A test of the integration paradox. *Journal of Ethnic and Migration Studies*, 38(5), 793-813. <https://doi.org/10.1080/1369183X.2012.667994>
- Tuppat, J., & Gerhards, J. (2021). Immigrants' first names and perceived discrimination: A contribution to understanding the integration paradox. *European Sociological Review*, 37(1), 121-135. <https://doi.org/10.1093/esr/jcaa041>
- Van Doorn, M., Scheepers, P., & Dagevos, J. (2013). Explaining the integration paradox among small immigrant groups in the Netherlands. *Journal of international migration and integration*, 14, 381-400. <https://doi.org/10.1007/s12134-012-0244-6>
- Verkuyten, M. (2016). The integration paradox: Empiric evidence from the Netherlands. *American Behavioral Scientist*, 60(5-6), 583-596. <https://doi.org/10.1177/0002764216632838>

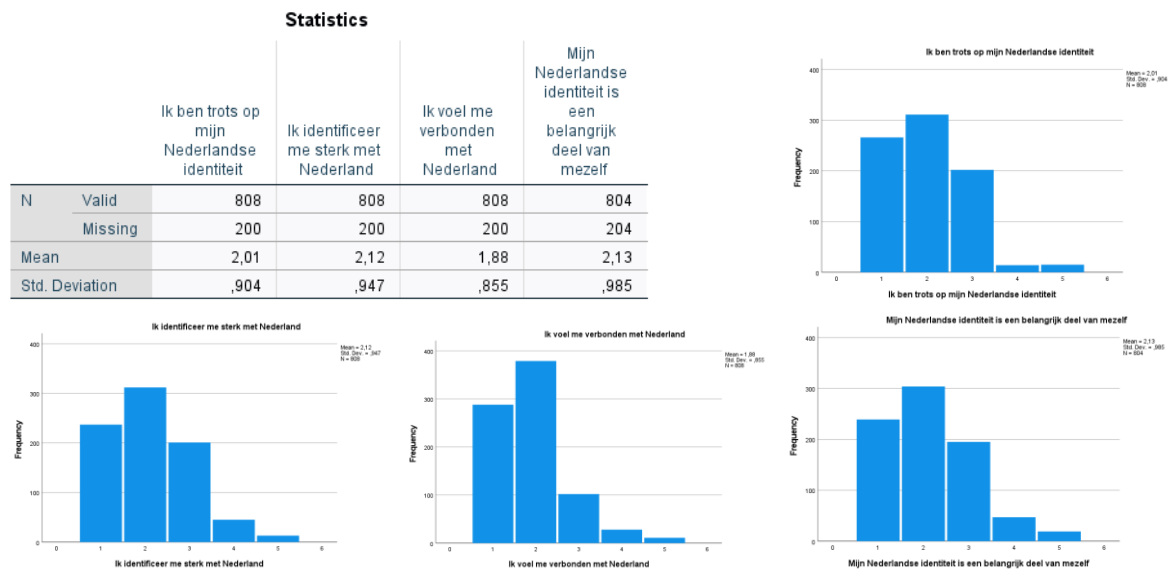
Bijlage 1

Overzicht variabelen

1. Verbondenheid met Nederland
2. Arbeidsmarktpositie
3. Institutioneel vertrouwen
4. Interetnisch contact (totaal)
5. Interetnisch contact niveaus
 - Buurt
 - Werk/school
 - Verenigingen/clubs
6. Generatie
7. Religie
8. Verbondenheid herkomst

Variabele 1: Verbondenheid met Nederland

Oorspronkelijke variabele

Bewerkingen

- Schaalanalyse, CA: 0,901
- Gemiddelde genomen van de vragen die dit concept meten, schaal omgekeerd zodat een hogere score meer verbondenheid betekent.
- Syntax:


```
RELIABILITY
/VARIABLES=w3sch14a w3sch14b w3sch14c w3sch14d
/SCALE('ALL VARIABLES') ALL
/MODEL=ALPHA
/SUMMARY=TOTAL.
COMPUTE verbondenheid_NL = mean(w3sch14a, w3sch14b, w3sch14c, w3sch14d).
EXECUTE.
COMPUTE s_verbondenheid_NL = 6 - verbondenheid_NL.
EXECUTE.
```

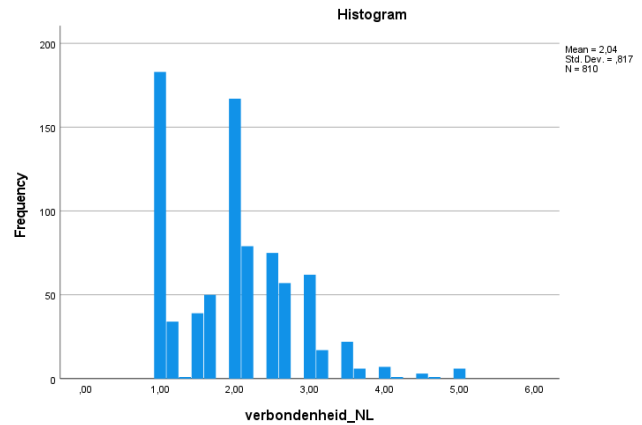
Reliability Statistics		Item-Total Statistics				
		Scale Mean if Item Deleted	Scale Variance if Item Deleted	Corrected Item-Total Correlation	Cronbach's Alpha if Item Deleted	
Cronbach's Alpha	N of Items					
,901	4					
		Ik ben trots op mijn Nederlandse identiteit	6,13	6,214	,778	,873
		Ik identificeer me sterk met Nederland	6,02	5,872	,806	,862
		Ik voel me verbonden met Nederland	6,25	6,544	,732	,889
		Mijn Nederlandse identiteit is een belangrijk deel van mezelf	6,00	5,712	,806	,863

Uiteindelijke variabele

Statistics

verbondenheid_NL

N	Valid	Missing
	810	198
Mean	2,0369	
Std. Deviation	,81662	

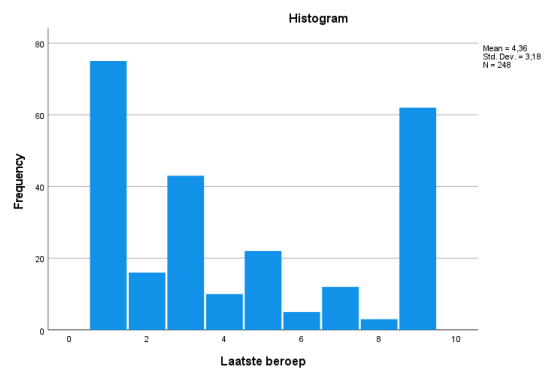
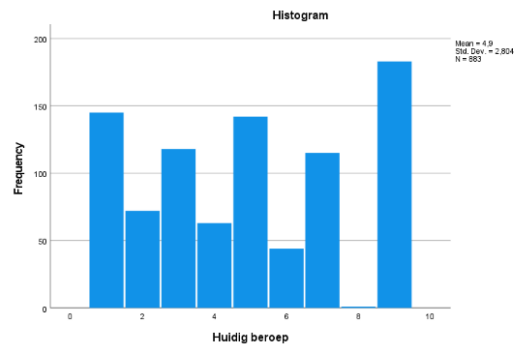

Variabele 2: Arbeidsmarktpositie

Oorspronkelijke variabele

Laatste beroep

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid				
Ongeïndividueel handarbeid of dienstverlenende arbeid (bv schoonmaker, inpakker, fabrieksarbeider, chauffeur)	75	5,6	30,2	30,2
Geïndividueel handarbeid of dienstverlenende arbeid (bv automonteur, timmerman, loodgieter, bakker, kok)	16	1,2	6,5	36,7
Niet-leidinggevende hoofdarbeid (bv administratief medewerker, verkoper, receptionist, gezinsverzorgende)	43	3,2	17,3	54,0
Middelbaar leidinggevend of commercieel beroep (bv afdelingsmanager, makelaar, zelfstandig winkelier)	10	,8	4,0	58,1
Middelbaar intellectueel of vrij beroep (bv leerkracht, verpleegkundige, beleidsfunctionaris, ict-er, kunstenaar)	22	1,7	8,9	66,9
Hoger leidinggevend beroep (bv directie-eigenaar groot bedrijf, hogere leidinggevende)	5	,4	2,0	69,0
Hoger intellectueel of vrij beroep (bv arts, ingenieur, advocaat, organisatieadviseur, docent wo/hbo)	12	,9	4,8	73,8
Agrarisch beroep	3	,2	1,2	75,0
Anders	62	4,7	25,0	100,0
Total	248	18,6	100,0	
Missing System	1084	81,4		
Total	1332	100,0		

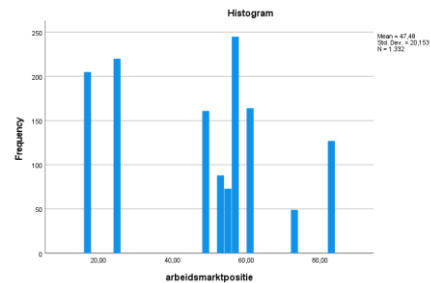

Bewerkingen

- Syntax:
- RECODE w3scC16 (7=82) (6=72) (5=61) (4=54) (3=48) (2=53) (1=25) (8=17) (9=57.0322) (SYSMIS=-99) (ELSE=COPY) INTO beroep_vorig.
EXECUTE.
RECODE w3scC08 (7=82) (6=72) (5=61) (4=54) (3=48) (2=53) (1=25) (8=17) (9=57.0322) (SYSMIS=-99) (ELSE=COPY) INTO beroep_ISEI.
EXECUTE.
if beroep_ISEI=-99 beroep_ISEI=beroep_vorig.
EXECUTE.
RECODE beroep_ISEI (-99=SYSMIS) (ELSE=COPY) INTO beroep_bijna.
EXECUTE.
*Toekennen minimale ISEI score, klopt nu. Gem 52,5787.
RECODE beroep_bijna (SYSMIS=17) (ELSE=COPY) INTO arbeidsmarktpositie.
EXECUTE.

Uiteindelijke variabelen

arbeidsmarktpositie					
	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent	
Valid	17,00	205	15,4	15,4	15,4
	25,00	220	16,5	16,5	31,9
	48,00	161	12,1	12,1	44,0
	53,00	88	6,6	6,6	50,6
	54,00	73	5,5	5,5	56,1
	57,00	245	18,4	18,4	74,5
	61,00	164	12,3	12,3	86,8
	72,00	49	3,7	3,7	90,5
	82,00	127	9,5	9,5	100,0
Total		1332	100,0	100,0	

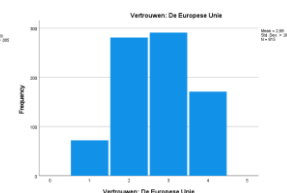
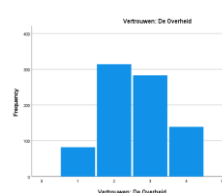
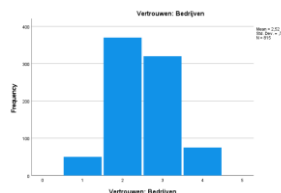
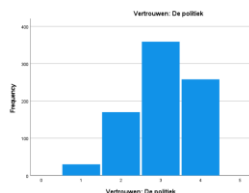
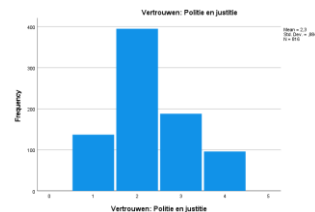

Variabele 3: Institutioneel vertrouwen

Oorspronkelijke variabele

- Gemiddelden, SDs en missings

Statistics					
	Vertrouwen: De politiek	Vertrouwen: Politie en justitie	Vertrouwen: Bedrijven	Vertrouwen: De Europese Unie	Vertrouwen: De Overheid
N	Valid 817	816	815	815	818
	Missing 191	192	193	193	190
Mean	3,03	2,30	2,52	2,69	2,59
Std. Deviation	,819	,884	,746	,901	,885

Bewerkingen

- Schaal omgekeerd zodat een hogere score meer vertrouwen betekent
- Syntax:
COMPUTE institutioneel_vertrouwen = mean(w3scH10a, w3scH10b, w3scH10c, w3scH10d, w3scH10e).
EXECUTE.
COMPUTE s_institutioneel_vertrouwen = 5 - institutioneel_vertrouwen.
EXECUTE.

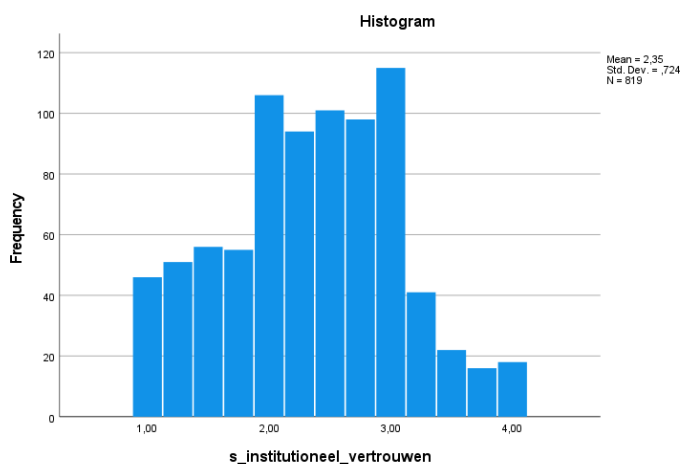
Reliability Statistics		Item-Total Statistics				
		Scale Mean if Item Deleted	Scale Variance if Item Deleted	Corrected Item-Total Correlation	Cronbach's Alpha if Item Deleted	
Cronbach's Alpha	N of Items	Vertrouwen: De politiek	10,08	7,504	,641	,813
		Vertrouwen: Politie en justitie	10,83	7,174	,650	,810
,843	5	Vertrouwen: Bedrijven	10,60	8,313	,504	,846
		Vertrouwen: De Europese Unie	10,44	6,911	,699	,796
		Vertrouwen: De Overheid	10,54	6,801	,750	,781

Uiteindelijke variabele

- Gemiddelde 2,35 met een SD van 0,724

s_institutioneel_vertrouwen

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	1,00	46	4,6	5,6
	1,25	51	5,1	6,2
	1,50	56	5,6	6,8
	1,75	55	5,5	6,7
	2,00	106	10,5	12,9
	2,25	94	9,3	11,5
	2,50	101	10,0	12,3
	2,75	98	9,7	12,0
	3,00	115	11,4	14,0
	3,25	41	4,1	5,0
	3,50	22	2,2	2,7
	3,75	16	1,6	2,0
	4,00	18	1,8	2,2
Total	819	81,3	100,0	
Missing	System	189	18,8	
Total	1008	100,0		

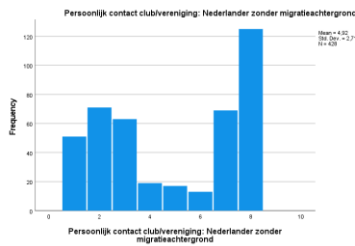
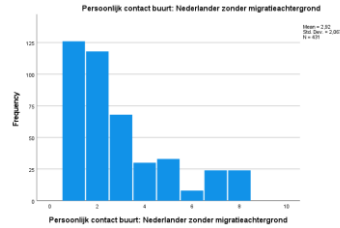
Variabele 4 Interetnisch contact totaal

Oorspronkelijke variabelen

- Samengenomen in de bijlage omdat de bewerkingen van deze variabelen identiek is. Het zijn wel drie aparte variabelen in de analyse.

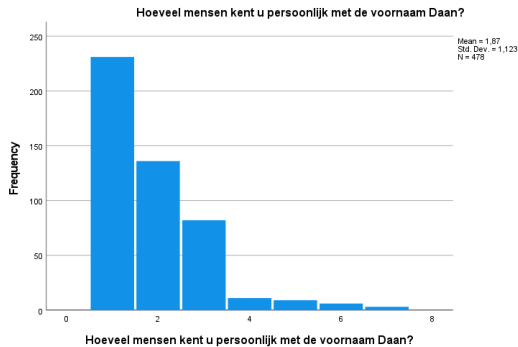
Statistics

		Persoonlijk contact buurt: Nederlander zonder migratieachtergrond	Persoonlijk contact werk/school: Nederlander zonder migratieachtergrond	Persoonlijk contact club/vereniging: Nederlander zonder migratieachtergrond
N	Valid	431	431	428
	Missing	577	577	580
Mean		2,92	2,62	4,92
Std. Deviation		2,067	2,397	2,710

Descriptive Statistics

	N	Minimum	Maximum	Mean	Std. Deviation
Hoeveel mensen kent u persoonlijk met de voornaam Daan?	478	1	7	1,87	1,123
Hoeveel mensen kent u persoonlijk met de voornaam Kevin?	481	1	7	1,87	1,012
Hoeveel mensen kent u persoonlijk met de voornaam Edwin?	482	1	7	1,71	,986
Hoeveel mensen kent u persoonlijk met de voornaam Albert?	478	1	7	1,55	,937
Hoeveel mensen kent u persoonlijk met de voornaam Emma?	479	1	7	1,77	1,025
Hoeveel mensen kent u persoonlijk met de voornaam Linda?	483	1	7	1,95	1,072
Hoeveel mensen kent u persoonlijk met de voornaam Ingrid?	480	1	7	1,77	,979
Hoeveel mensen kent u persoonlijk met de voornaam Willemina?	483	1	7	1,34	,798
Valid N (listwise)	472				

Bewerkingen

- Antwoordoptie 8 'Niet van toepassing (heb deze persoon niet)' omgecodeerd tot 'Nooit'
- Schaal omgekeerd, zodat een hogere score een hogere mate van contact inhoudt. Ordinale schaal.
- Syntax:
 RECODE w3scG02a (8=7) (ELSE=Copy) INTO intercontact_buurt.
 EXECUTE.
 RECODE w3scG03a (8=7) (ELSE=Copy) INTO intercontact_werk_school.
 EXECUTE.
 RECODE w3scG04a (8=7) (ELSE=Copy) INTO intercontact_ver_clubs.
 EXECUTE.

COMPUTE s_intercontact_buurt = 8 - intercontact_buurt.

EXECUTE.

COMPUTE s_intercontact_werk_school = 8 - intercontact_werk_school.

EXECUTE.

COMPUTE s_intercontact_ver_clubs = 8 - intercontact_ver_clubs.

EXECUTE.

COMPUTE s_intercontact_totaal = MEAN(s_intercontact_buurt, s_intercontact_werk_school, s_intercontact_ver_clubs).

EXECUTE.

COMPUTE aut_contacten= MEAN(w3scJ01a, w3scJ01b, w3scJ01c, w3scJ01d, w3scJ01e, w3scJ01f, w3scJ01g, w3scJ01h).

EXECUTE.

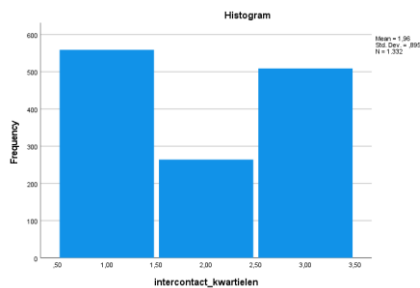
COMPUTE intercontact_ballot = MEAN(aut_contacten, s_intercontact_totaal).

EXECUTE.

RECODE intercontact_ballot (1 thru 3=1) (3 thru 5=2) (ELSE=3) INTO intercontact_kwartielen.

EXECUTE.

Uiteindelijke variabelen

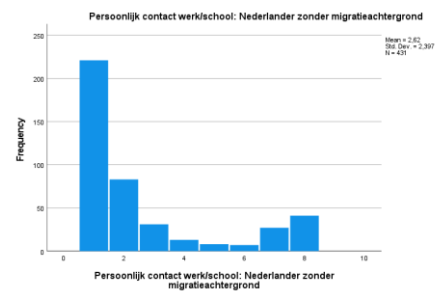
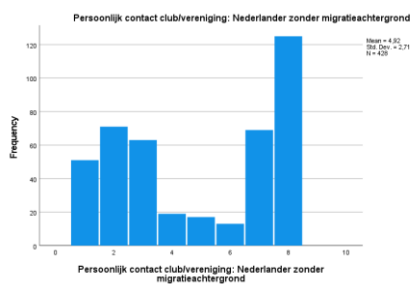
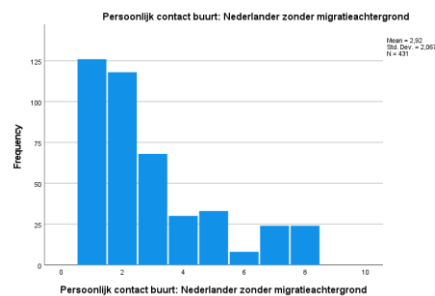
Variabele 5 Interetnisch contact niveaus: buurt, werk/school, verenigingen/clubs

Oorspronkelijke variabelen

- Samengenomen in de bijlage omdat de bewerkingen van deze variabelen identiek is. Het zijn wel drie aparte variabelen in de analyse.

Statistics

		Persoonlijk contact buurt: Nederlander zonder migratieachtergrond	Persoonlijk contact werk/school: Nederlander zonder migratieachtergrond	Persoonlijk contact club/vereniging: Nederlander zonder migratieachtergrond
N	Valid	431	431	428
	Missing	577	577	580
Mean		2,92	2,62	4,92
Std. Deviation		2,067	2,397	2,710

Bewerkingen

- Antwoordoptie 8 'Niet van toepassing (heb deze persoon niet)' omgecodeerd tot 'Nooit'
- Schaal omgekeerd, zodat een hogere score een hogere mate van contact inhoudt. Ordinale schaal.
- Verdeeld in drie kwartielen: laag, gemiddeld, hoog.
- Syntax:

```
RECODE w3scG02a (8=7) (ELSE=Copy) INTO intercontact_buurt.
EXECUTE.
```

```
RECODE w3scG03a (8=7) (ELSE=Copy) INTO intercontact_werk_school.
EXECUTE.
```

```
RECODE w3scG04a (8=7) (ELSE=Copy) INTO intercontact_ver_clubs.
EXECUTE.
```

```
COMPUTE s_intercontact_buurt = 8 - intercontact_buurt.
EXECUTE.
```

```
COMPUTE s_intercontact_werk_school = 8 - intercontact_werk_school.
EXECUTE.
```

```
COMPUTE s_intercontact_ver_clubs = 8 - intercontact_ver_clubs.
EXECUTE.
```

```
RECODE intercontact_buurt (1 thru 3=1) (3 thru 5=2) (ELSE=3) INTO Q_s_intercontact_buurt.
EXECUTE.
```

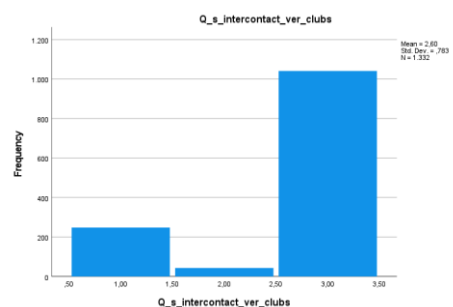
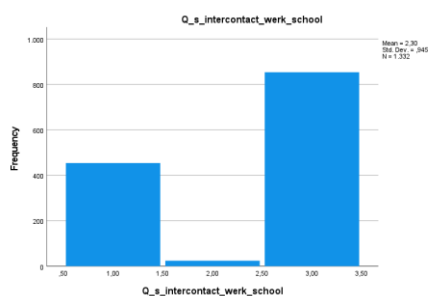
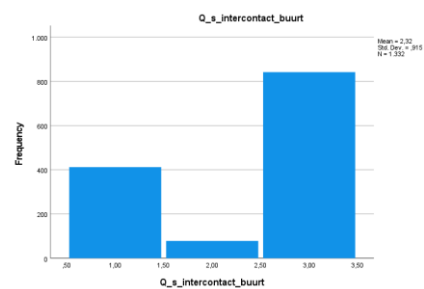
```
RECODE intercontact_werk_school (1 thru 3=1) (3 thru 5=2) (ELSE=3) INTO
Q_s_intercontact_werk_school .
EXECUTE.
```

```
RECODE intercontact_ver_clubs (1 thru 3=1) (3 thru 5=2) (ELSE=3) INTO
Q_s_intercontact_ver_clubs.
EXECUTE.
```

Uiteindelijke variabelen

Descriptive Statistics

	N	Minimum	Maximum	Mean	Std. Deviation
Q_s_intercontact_buurt	1332	1,00	3,00	2,3228	,91534
Q_s_intercontact_werk_s chool	1332	1,00	3,00	2,3003	,94471
Q_s_intercontact_ver_clu bs	1332	1,00	3,00	2,5953	,78342
Valid N (listwise)	1332				

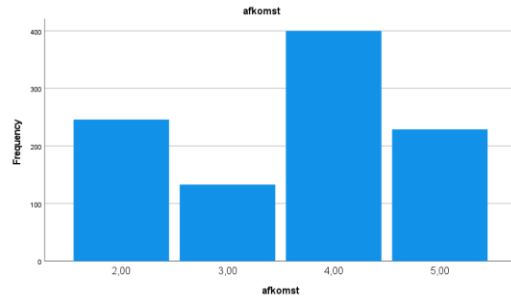

Variabele 6: Generatie

Oorspronkelijke variabele

- Dataset is gefilterd, daarom zijn alleen afkomsten 2 t/m 5 zichtbaar (Turks en Marokkaans eerste en tweede generatie)

		afkomst			
	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent	
Valid	2,00	246	24,4	24,4	
	3,00	133	13,2	37,6	
	4,00	400	39,7	77,3	
	5,00	229	22,7	100,0	
Total	1008	100,0	100,0		

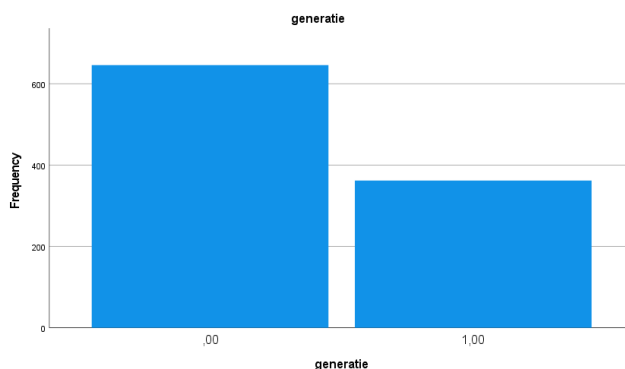

Bewerkingen

- Eerst de variabele 'afkomst' gecodeerd, vervolgens geselecteerd op generatie op basis van geboorteland. Codering: 1 = tweede generatie, 0 = eerste generatie.
- Syntax:
COMPUTE afkomst = 6.
*Nederlands: beide ouders uit NL.
IF (w3scB06 = 1 AND w3scB07 = 1) afkomst = 1.
*Marokkaans 1e: zelf uit MR.
IF (w3scB05 = 2) afkomst = 2.
*Marokkaans 2e: zelf in NL en één van beide ouders uit MR.
IF (w3scB05 = 1 AND (w3scB06 = 2 OR w3scB07 = 2)) afkomst = 3.
*Turks 1e: zelf uit TR.
IF (w3scB05 = 3) afkomst = 4.
*Turks 2e: zelf in NL en één van beide ouders uit TR.
IF (w3scB05 = 1 AND (w3scB06 = 3 OR B07 = 3)) afkomst = 5.

RECODE afkomst (2=0) (5=1) (3=1) (4=0) (ELSE=SYSMIS) INTO generatie.
EXECUTE.

Uiteindelijke variabele

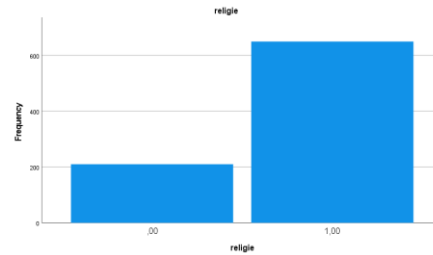

Variabele 7: Religie

Oorspronkelijke variabelen

- Enkel gedummificeerd van '1' en '2' naar 0 = niet-religieus en 1=religieus.
- Syntax:
RECODE w3sch01 (1=1) (2=0) (ELSE=SYSMIS) INTO religie.
EXECUTE.

		religie			
		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	.00	210	20,8	24,4	24,4
	1,00	650	64,5	75,6	100,0
	Total	860	85,3	100,0	
Missing	System	148	14,7		
Total		1008	100,0		

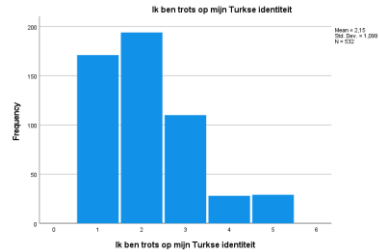
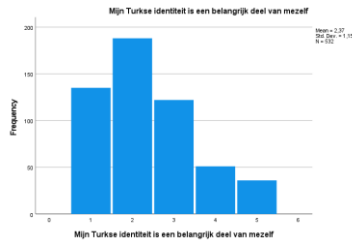
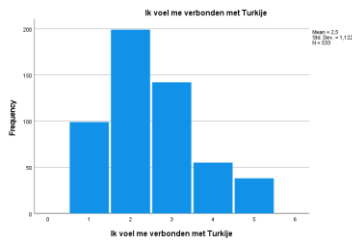
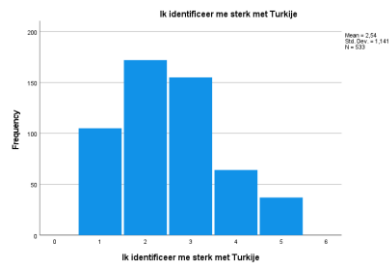

Variabele 8: Verbondenheid herkomst

Oorspronkelijke variabelen

- Schaal vragen verbondenheid met Turkije en Marokko

		Statistics			
		Ik ben trots op mijn Turkse identiteit	Ik identificeer me sterk met Turkije	Ik voel me verbonden met Turkije	Mijn Turkse identiteit is een belangrijk deel van mezelf
N	Valid	532	533	533	532
	Missing	476	475	475	476
Mean		2,15	2,54	2,50	2,37
Std. Deviation		1,099	1,141	1,122	1,158

Bewerkingen

- Vragen samengevoegd, CA resp.
- Schaal omgekeerd zodat een hogere score, meer verbondenheid betekent.
- Syntax:

RELIABILITY

```
/VARIABLES=w3sch15a w3sch15b w3sch15c w3sch15d
/SCALE('ALL VARIABLES') ALL
/MODEL=ALPHA
/SUMMARY=TOTAL.
```

RELIABILITY

```
/VARIABLES=w3sch16a w3sch16b w3sch16c w3sch16d
/SCALE('ALL VARIABLES') ALL
/MODEL=ALPHA
/SUMMARY=TOTAL.
```

```
COMPUTE verbondenheid_TR = mean(w3sch15a, w3sch15b, w3sch15c, w3sch15d).
```

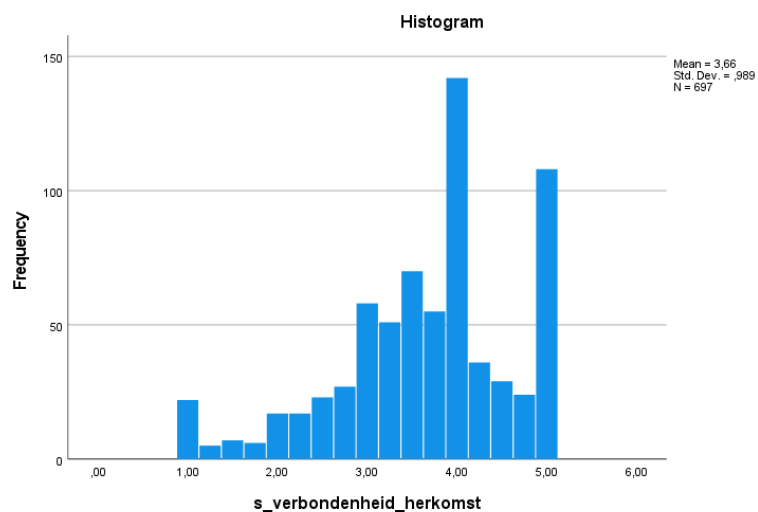
EXECUTE.
 COMPUTE verbondenheid_MR = mean(w3scH16a, w3scH16b, w3scH16c, w3scH16d).
 EXECUTE.
 COMPUTE verbondenheid_herkomst = mean(verbondenheid_TR, verbondenheid_MR).
 EXECUTE.
 COMPUTE s_verbondenheid_herkomst = 6 - verbondenheid_herkomst.
 EXECUTE.

Reliability Statistics		Item-Total Statistics			
Cronbach's Alpha	N of Items	Scale Mean if Item Deleted	Scale Variance if Item Deleted	Corrected Item-Total Correlation	Cronbach's Alpha if Item Deleted
,917	4	7,41	9,798	,780	,902
		7,02	9,320	,825	,887
		7,07	9,561	,800	,896
		7,20	9,182	,834	,884

Reliability Statistics		Item-Total Statistics			
Cronbach's Alpha	N of Items	Scale Mean if Item Deleted	Scale Variance if Item Deleted	Corrected Item-Total Correlation	Cronbach's Alpha if Item Deleted
,898	4	6,85	8,187	,742	,881
		6,40	7,027	,834	,845
		6,33	7,106	,773	,870
		6,54	7,710	,755	,875

Uiteindelijke variabele

Statistics		
s_verbondenheid_herkomst		
N	Valid	697
	Missing	311
Mean		3,6582
Std. Deviation		,98926

Bijlage 2

Correlaties

Pearson correlaties

- Syntax

CORRELATIONS

```

/VARIABLES=s_verbondenheid_NL arbeidsmarktpositie s_institutioneel_vertrouwen
intercontact_kwartielen intercontact_buurt s_intercontact_werk_school
s_intercontact_ver_clubs s_verbondenheid_herkomst
/PRINT=TWOTAIL NOSIG FULL
/MISSING=PAIRWISE.
  
```

		Correlations								
		s_verbondenheid_NL	arbeidsmarktpositie	s_institutioneel_vertrouwen	intercontact_kwartielen	intercontact_buurt	s_intercontact_werk_school	s_intercontact_ver_clubs	s_verbondenheid_herkomst	
s_verbondenheid_NL	Pearson Correlation	1	-.108**	.223**	.072	-.076	-.009	.121*	.228**	
	Sig. (2-tailed)		.004	.000	.059	.161	.862	.026	.000	
	N	693	693	693	693	339	339	339	693	
arbeidsmarktpositie	Pearson Correlation	-.108**	1	-.037	.004	-.108*	.199**	.078	-.122**	
	Sig. (2-tailed)	.004		.334	.917	.047	.000	.154	.001	
	N	693	693	693	693	339	339	339	693	
s_institutioneel_vertrouwen	Pearson Correlation	.223**	-.037	1	-.004	.027	-.031	-.003	.073	
	Sig. (2-tailed)	.000	.334		.920	.622	.571	.960	.055	
	N	693	693	693	693	339	339	339	693	
intercontact_kwartielen	Pearson Correlation	.072	.004	-.004	1	-.575**	.712**	.765**	.048	
	Sig. (2-tailed)	.059	.917	.920		.000	.000	.000	.210	
	N	693	693	693	693	339	339	339	693	
intercontact_buurt	Pearson Correlation	-.076	-.108*	.027	-.575**	1	-.391**	-.292**	.032	
	Sig. (2-tailed)	.161	.047	.622	.000		.000	.000	.562	
	N	339	339	339	339	339	339	339	339	
s_intercontact_werk_school	Pearson Correlation	-.009	.199**	-.031	.712**	-.391**	1	.318**	-.040	
	Sig. (2-tailed)	.862	.000	.571	.000	.000		.000	.466	
	N	339	339	339	339	339	339	339	339	
s_intercontact_ver_clubs	Pearson Correlation	.121*	.078	-.003	.765**	-.292**	.318**	1	.010	
	Sig. (2-tailed)	.026	.154	.960	.000	.000	.000		.849	
	N	339	339	339	339	339	339	339	339	
s_verbondenheid_herkomst	Pearson Correlation	.228**	-.122**	.073	.048	.032	-.040	.010	1	
	Sig. (2-tailed)	.000	.001	.055	.210	.562	.466	.849		
	N	693	693	693	693	339	339	339	693	

** Correlation is significant at the 0.01 level (2-tailed).

* Correlation is significant at the 0.05 level (2-tailed).

Independent Sample T-test

- Syntax

T-TEST GROUPS=religie(0 1)

/MISSING=ANALYSIS

```

/VARIABLES= s_verbondenheid_NL arbeidsmarktpositie s_institutioneel_vertrouwen
intercontact_kwartielen intercontact_buurt s_intercontact_werk_school
s_intercontact_ver_clubs s_verbondenheid_herkomst
  
```

/ES DISPLAY(TRUE)

/CRITERIA=CI(.95).

T-TEST GROUPS=generatie(0 1)

/MISSING=ANALYSIS

```

/VARIABLES= s_verbondenheid_NL arbeidsmarktpositie s_institutioneel_vertrouwen
intercontact_kwartielen intercontact_buurt s_intercontact_werk_school
s_intercontact_ver_clubs s_verbondenheid_herkomst
  
```

/ES DISPLAY(TRUE)

/CRITERIA=CI(.95).

Independent Samples Test

		Levene's Test for Equality of Variances		t-test for Equality of Means					95% Confidence Interval of the Difference	
		F	Sig.	t	df	Sig. (2-tailed)	Mean Difference	Std. Error Difference	Lower	Upper
s_verbondenheid_NL	Equal variances assumed	11,381	,001	-6,571	691	,000	-,45697	,06955	-,59352	-,32043
	Equal variances not assumed			-5,935	261,657	,000	-,45697	,07699	-,60858	-,30537
arbeidsmarktpositie	Equal variances assumed	,174	,677	6,726	691	,000	10,65801	1,58467	7,54666	13,76935
	Equal variances not assumed			6,667	303,132	,000	10,65801	1,59852	7,51240	13,80362
s_institutioneel_vertrouwen	Equal variances assumed	,158	,691	-,026	691	,979	-,00154	,05818	-,11577	,11269
	Equal variances not assumed			-,027	321,140	,978	-,00154	,05685	-,11338	,11031
intercontact_kwartielen	Equal variances assumed	3,545	,060	-2,781	691	,006	-,19507	,07014	-,33279	-,05735
	Equal variances not assumed			-2,674	327,050	,004	-,19507	,06788	-,32861	-,06152
intercontact_buurt	Equal variances assumed	2,416	,121	,828	337	,408	,21193	,25603	-,29169	,71555
	Equal variances not assumed			,785	109,044	,434	,21193	,27004	-,32327	,74713
s_intercontact_werk_schoon	Equal variances assumed	,560	,455	,057	337	,955	,01673	,29503	-,56360	,59705
	Equal variances not assumed			,058	121,380	,954	,01673	,28748	-,55241	,58586
s_intercontact_verclubs	Equal variances assumed	3,458	,064	-1,136	337	,257	-,35472	,31225	-,96892	,25948
	Equal variances not assumed			-1,167	121,530	,246	-,35472	,30401	-,95656	,24712
s_verbondenheid_herkomst	Equal variances assumed	5,647	,018	-9,930	691	,000	-,79860	,08042	-,95651	-,64070
	Equal variances not assumed			-9,300	276,078	,000	-,79860	,08587	-,96764	-,62956

Independent Samples Test

		Levene's Test for Equality of Variances		t-test for Equality of Means					95% Confidence Interval of the Difference	
		F	Sig.	t	df	Sig. (2-tailed)	Mean Difference	Std. Error Difference	Lower	Upper
s_verbondenheid_NL	Equal variances assumed	,928	,336	-1,922	691	,055	-,13134	,06834	-,26552	,00285
	Equal variances not assumed			-1,978	412,184	,049	-,13134	,06641	-,26188	-,00079
arbeidsmarktpositie	Equal variances assumed	33,100	,000	-3,526	691	,000	-5,46497	1,54971	-8,50767	-2,42226
	Equal variances not assumed			-3,940	503,922	,000	-5,46497	1,38703	-8,19004	-2,73990
s_institutioneel_vertrouwen	Equal variances assumed	1,299	,255	4,527	691	,000	,24812	,05481	,14051	,35573
	Equal variances not assumed			4,707	422,323	,000	,24812	,05271	,14451	,35173
intercontact_kwartielen	Equal variances assumed	,551	,458	,233	691	,815	,01574	,06742	-,11664	,14812
	Equal variances not assumed			,236	394,364	,814	,01574	,06678	-,11555	,14703
intercontact_buurt	Equal variances assumed	,367	,545	-,146	337	,884	-,03355	,22957	-,48511	,41801
	Equal variances not assumed			-,144	189,403	,886	-,03355	,23367	-,49448	,42737
s_intercontact_werk_schoon	Equal variances assumed	2,976	,085	-1,485	337	,139	-,39112	,26341	-,90926	,12702
	Equal variances not assumed			-1,522	209,185	,130	-,39112	,25705	-,89787	,11563
s_intercontact_verclubs	Equal variances assumed	,023	,881	,140	337	,888	,03936	,28022	-,51184	,59057
	Equal variances not assumed			,140	195,922	,889	,03936	,28108	-,51497	,59369
s_verbondenheid_herkomst	Equal variances assumed	,544	,461	-,303	691	,762	-,02491	,08217	-,18625	,13643
	Equal variances not assumed			-,304	388,660	,761	-,02491	,08192	-,18597	,13616

Cramer's V

CROSSTABS

/TABLES=generatie BY religie
 /FORMAT=AVALUE TABLES
 /STATISTICS=PHI
 /CELLS=COUNT
 /COUNT ROUND CELL.

Symmetric Measures

		Value	Approximate Significance
Nominal by Nominal	Phi	,021	,580
	Cramer's V	,021	,580
N of Valid Cases		693	

Modelschattingen Tabel 3

- **Filters**

```
USE ALL.  
COMPUTE filter_$=(filter = 1).  
VARIABLE LABELS filter_$ 'filter = 1 (FILTER)'.  
VALUE LABELS filter_$ 0 'Not Selected' 1 'Selected'.  
FORMATS filter_$ (f1.0).  
FILTER BY filter_$.  
EXECUTE.
```

```
USE ALL.  
COMPUTE filter_$=(filter = 1 & generatie=0).  
VARIABLE LABELS filter_$ 'filter = 1 (FILTER)'.  
VALUE LABELS filter_$ 0 'Not Selected' 1 'Selected'.  
FORMATS filter_$ (f1.0).  
FILTER BY filter_$.  
EXECUTE.
```

```
USE ALL.  
COMPUTE filter_$=(filter = 1 & generatie=1).  
VARIABLE LABELS filter_$ 'filter = 1 (FILTER)'.  
VALUE LABELS filter_$ 0 'Not Selected' 1 'Selected'.  
FORMATS filter_$ (f1.0).  
FILTER BY filter_$.  
EXECUTE.
```

- **Syntax modellen**

```
REGRESSION  
/MISSING LISTWISE  
/STATISTICS COEFFEFF OUTS R ANOVA COLLIN TOL CHANGE  
/CRITERIA=PIN(.05) POUT(.10)  
/NOORIGIN  
/DEPENDENT s_verbondenheid_NL  
/METHOD=ENTER arbeidsmarktpositie religie s_verbondenheid_herkomst.
```

```
REGRESSION  
/MISSING LISTWISE  
/STATISTICS COEFFEFF OUTS R ANOVA COLLIN TOL CHANGE  
/CRITERIA=PIN(.05) POUT(.10)  
/NOORIGIN  
/DEPENDENT s_verbondenheid_NL  
/METHOD=ENTER arbeidsmarktpositie s_institutioneel_vertrouwen religie  
s_verbondenheid_herkomst.
```

```
REGRESSION  
/MISSING LISTWISE  
/STATISTICS COEFFEFF OUTS R ANOVA COLLIN TOL CHANGE  
/CRITERIA=PIN(.05) POUT(.10)  
/NOORIGIN  
/DEPENDENT s_verbondenheid_NL
```

/METHOD=ENTER arbeidsmarktpositie intercontact_kwartielen religie
s_verbondenheid_herkomst.

REGRESSION

/MISSING LISTWISE

/STATISTICS COEFFEFF OUTS R ANOVA COLLIN TOL CHANGE

/CRITERIA=PIN(.05) POUT(.10)

/NOORIGIN

/DEPENDENT s_verbondenheid_NL

/METHOD=ENTER arbeidsmarktpositie s_institutioneel_vertrouwen
intercontact_kwartielen religie s_verbondenheid_herkomst.

Model Summary

Model	R	R Square	Adjusted R Square	Std. Error of the Estimate	Change Statistics			Sig. F Change	
					R Square Change	F Change	df1		df2
1	,361 ^a	,130	,124	,77111	,130	20,596	5	687	,000

a. Predictors: (Constant), s_verbondenheid_herkomst, intercontact_kwartielen, s_institutioneel_vertrouwen, arbeidsmarktpositie, religie

Coefficients^a

Model		Unstandardized Coefficients		Standardized Coefficients	t	Sig.	Collinearity Statistics	
		B	Std. Error	Beta			Tolerance	VIF
1	(Constant)	2,668	,190		14,024	,000		
	arbeidsmarktpositie	-,002	,002	-,039	-1,064	,288	,935	1,069
	s_institutioneel_vertrouwen	,261	,044	,211	5,921	,000	,993	1,007
	intercontact_kwartielen	,048	,036	,047	1,321	,187	,988	1,012
	religie	,334	,074	,177	4,517	,000	,823	1,214
	s_verbondenheid_herkomst	,119	,032	,143	3,744	,000	,869	1,151

a. Dependent Variable: s_verbondenheid_NL

Modellschattingen Tabel 4

- **Syntax modellen**

REGRESSION

/MISSING LISTWISE

/STATISTICS COEFFEFF OUTS R ANOVA COLLIN TOL CHANGE

/CRITERIA=PIN(.05) POUT(.10)

/NOORIGIN

/DEPENDENT s_verbondenheid_NL

/METHOD=ENTER arbeidsmarktpositie s_institutioneel_vertrouwen
intercontact_kwartielen religie

s_verbondenheid_herkomst.

REGRESSION

/MISSING LISTWISE

/STATISTICS COEFFEFF OUTS R ANOVA COLLIN TOL CHANGE

/CRITERIA=PIN(.05) POUT(.10)

/NOORIGIN

/DEPENDENT arbeidsmarktpositie

/METHOD=ENTER s_verbondenheid_NL s_institutioneel_vertrouwen
intercontact_kwartielen religie

s_verbondenheid_herkomst.

REGRESSION
 /MISSING LISTWISE
 /STATISTICS COEFFEFF OUTS R ANOVA COLLIN TOL CHANGE
 /CRITERIA=PIN(.05) POUT(.10)
 /NOORIGIN
 /DEPENDENT s_institutioneel_vertrouwen
 /METHOD=ENTER s_verbondenheid_NL arbeidsmarktpositie intercontact_kwartielen
 religie
 s_verbondenheid_herkomst.

REGRESSION
 /MISSING LISTWISE
 /STATISTICS COEFFEFF OUTS R ANOVA COLLIN TOL CHANGE
 /CRITERIA=PIN(.05) POUT(.10)
 /NOORIGIN
 /DEPENDENT intercontact_kwartielen
 /METHOD=ENTER s_verbondenheid_NL arbeidsmarktpositie s_institutioneel_vertrouwen
 religie
 s_verbondenheid_herkomst.

REGRESSION
 /MISSING LISTWISE
 /STATISTICS COEFFEFF OUTS R ANOVA COLLIN TOL CHANGE
 /CRITERIA=PIN(.05) POUT(.10)
 /NOORIGIN
 /DEPENDENT s_verbondenheid_herkomst
 /METHOD=ENTER s_verbondenheid_NL arbeidsmarktpositie s_institutioneel_vertrouwen
 intercontact_kwartielen
 religie.

Model Summary

Model	R	R Square	Adjusted R Square	Std. Error of the Estimate	R Square Change	Change Statistics			Sig. F Change
						F Change	df1	df2	
1	,386 ^a	,149	,143	,91494	,149	24,002	5	687	,000

a. Predictors: (Constant), religie, s_institutioneel_vertrouwen, intercontact_kwartielen, arbeidsmarktpositie, s_verbondenheid_NL

Coefficients^a

Model		Unstandardized Coefficients		Standardized Coefficients	t	Sig.	Collinearity Statistics	
		B	Std. Error	Beta			Tolerance	VIF
1	(Constant)	2,394	,239		10,012	,000		
	s_verbondenheid_NL	,168	,045	,140	3,744	,000	,887	1,127
	arbeidsmarktpositie	-,001	,002	-,028	-,770	,441	,934	1,070
	s_institutioneel_vertrouwen	,060	,053	,040	1,113	,266	,946	1,057
	intercontact_kwartielen	,006	,043	,005	,144	,885	,985	1,015
	religie	,705	,085	,312	8,313	,000	,880	1,136

a. Dependent Variable: s_verbondenheid_herkomst

Modelschattingen Tabel 5

- Filters

USE ALL.

COMPUTE filter_\$=(filter = 1 & w3csplitballot = 1).

VARIABLE LABELS filter_\$ 'filter = 1 & w3csplitballot = 1 (FILTER)'.
VALUE LABELS filter_\$ 0 'Not Selected' 1 'Selected'.
FORMATS filter_\$ (f1.0).
FILTER BY filter_\$.
EXECUTE.

USE ALL.

COMPUTE filter_\$=(filter = 1 & w3csplitballot = 1 & generatie=0).

VARIABLE LABELS filter_\$ 'filter = 1 & w3csplitballot = 1 (FILTER)'.
VALUE LABELS filter_\$ 0 'Not Selected' 1 'Selected'.
FORMATS filter_\$ (f1.0).
FILTER BY filter_\$.
EXECUTE.

USE ALL.

COMPUTE filter_\$=(filter = 1 & w3csplitballot = 1 & generatie=1).

VARIABLE LABELS filter_\$ 'filter = 1 & w3csplitballot = 1 (FILTER)'.
VALUE LABELS filter_\$ 0 'Not Selected' 1 'Selected'.
FORMATS filter_\$ (f1.0).
FILTER BY filter_\$.
EXECUTE.

- Syntax eindmodel

REGRESSION

/MISSING LISTWISE

/STATISTICS COEFFEFF OUTS R ANOVA COLLIN TOL CHANGE

/CRITERIA=PIN(.05) POUT(.10)

/NOORIGIN

/DEPENDENT s_verbondenheid_NL

/METHOD=ENTER arbeidsmarktpositie s_institutioneel_vertrouwen s_intercontact_buurt

s_intercontact_werk_school

s_intercontact_ver_clubs religie s_verbondenheid_herkomst.

Model Summary

Model	R	R Square	Adjusted R Square	Std. Error of the Estimate	R Square Change	Change Statistics			Sig. F Change
						F Change	df1	df2	
1	,333 ^a	,111	,092	,75765	,111	5,882	7	331	,000

a. Predictors: (Constant), s_verbondenheid_herkomst, s_intercontact_ver_clubs, s_institutioneel_vertrouwen, arbeidsmarktpositie, s_intercontact_buurt, religie, s_intercontact_werk_school

Coefficients^a

Model		Unstandardized Coefficients		Standardized Coefficients	t	Sig.	Collinearity Statistics	
		B	Std. Error	Beta			Tolerance	VIF
1	(Constant)	2,652	,277		9,563	,000		
	arbeidsmarktpositie	,003	,002	,062	1,123	,262	,880	1,137
	s_institutioneel_vertrouwen	,219	,059	,195	3,744	,000	,995	1,005
	s_intercontact_buurt	,027	,024	,066	1,151	,251	,812	1,232
	s_intercontact_werk_school	-,026	,021	-,072	-1,224	,222	,779	1,284
	s_intercontact_ver_clubs	,036	,019	,108	1,938	,053	,862	1,160
	religie	,345	,112	,179	3,089	,002	,796	1,256
	s_verbondenheid_herkomst	,075	,045	,093	1,660	,098	,863	1,158

a. Dependent Variable: s_verbondenheid_NL

Bijlage 3

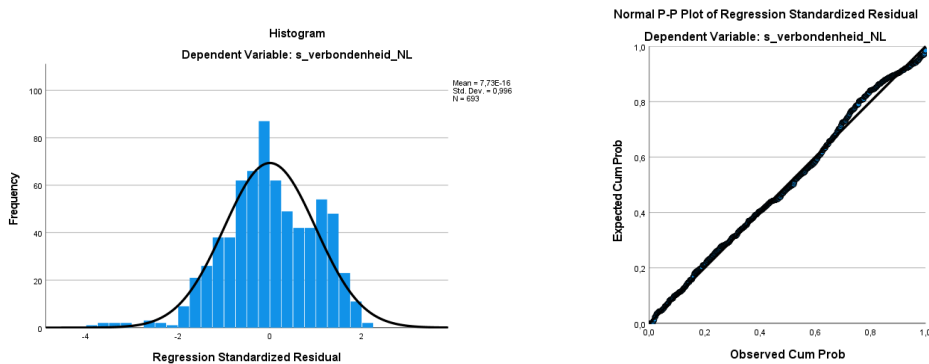
Assumptiecontrole Tabel 3

Onafhankelijke waarnemingen

- Aselecte steekproef

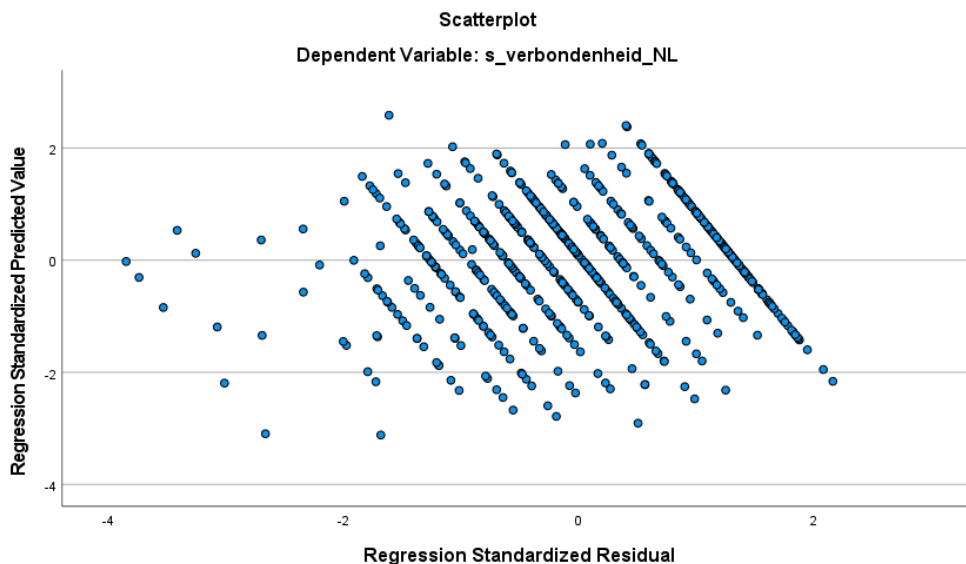
Normaliteit

- In het P-P plot is te zien dat de punten mooi op de lijn liggen, met een lichte bult aan het eind. De histogram met normaalverdeling laat ook zien dat de residuen redelijk normaal verdeeld zijn. Deze assumptie lijkt in orde.

Lineariteit en homoscedasticiteit

- De punten liggen redelijk gelijk verdeeld rondom de nullijn, en er is geen duidelijk patroon zichtbaar dat kan wijzen op homoscedasticiteit. Deze assumptie lijkt ook in orde.

Multicollineariteit

- De VIF scores liggen onder alle grenzen en geven geen aanleiding voor mogelijke multicollineariteit.

		Coefficients ^a						
Model		Unstandardized Coefficients		Standardized Coefficients	t	Sig.	Collinearity Statistics	
		B	Std. Error	Beta			Tolerance	VIF
1	(Constant)	2,668	,190		14,024	,000		
	arbeidsmarktpositie	-,002	,002	-,039	-1,064	,288	,935	1,069
	s_institutioneel_vertrouwen	,261	,044	,211	5,921	,000	,993	1,007
	intercontact_kwartielen	,048	,036	,047	1,321	,187	,988	1,012
	religie	,334	,074	,177	4,517	,000	,823	1,214
	s_verbondenheid_herkomst	,119	,032	,143	3,744	,000	,869	1,151

a. Dependent Variable: s_verbondenheid_NL

Outliers

- De grens voor Cook's is $4/n$ en voor de leverage $3p/n$. Er lijken wat waarden te zijn (maximum) die hierboven liggen, maar de gemiddeldes liggen hier netjes onder. Geen aanleiding om missing waardes te verwijderen en analyses opnieuw uit te voeren.

Residuals Statistics ^a					
	Minimum	Maximum	Mean	Std. Deviation	N
Predicted Value	3,0443	4,7408	3,9716	,29747	693
Std. Predicted Value	-3,117	2,586	,000	1,000	693
Standard Error of Predicted Value	,036	,125	,070	,017	693
Adjusted Predicted Value	3,0663	4,7630	3,9715	,29755	693
Residual	-2,96501	1,67069	,00000	,76832	693
Std. Residual	-3,845	2,167	,000	,996	693
Stud. Residual	-3,852	2,180	,000	1,001	693
Deleted Residual	-2,97633	1,69107	,00017	,77605	693
Stud. Deleted Residual	-3,892	2,186	,000	1,003	693
Mahal. Distance	,548	17,198	4,993	2,944	693
Cook's Distance	,000	,035	,002	,003	693
Centered Leverage Value	,001	,025	,007	,004	693

a. Dependent Variable: s_verbondenheid_NL

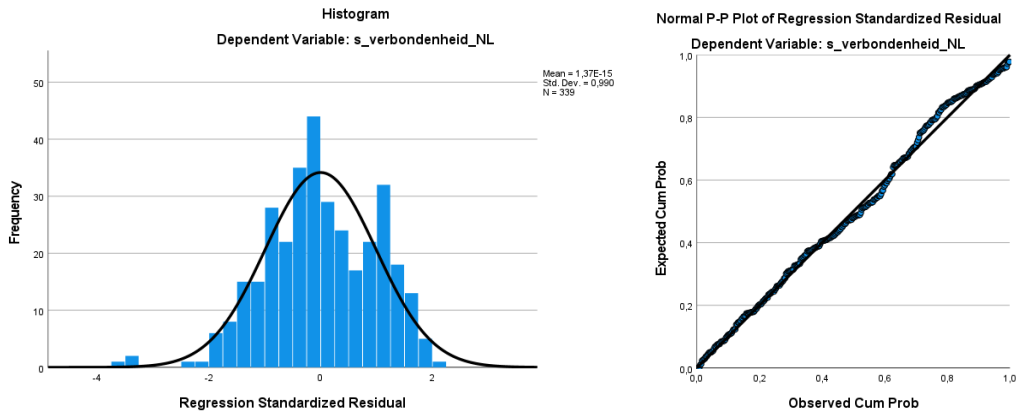
Assumptiecontrole Tabel 5

Onafhankelijke waarnemingen

- Aselecte steekproef

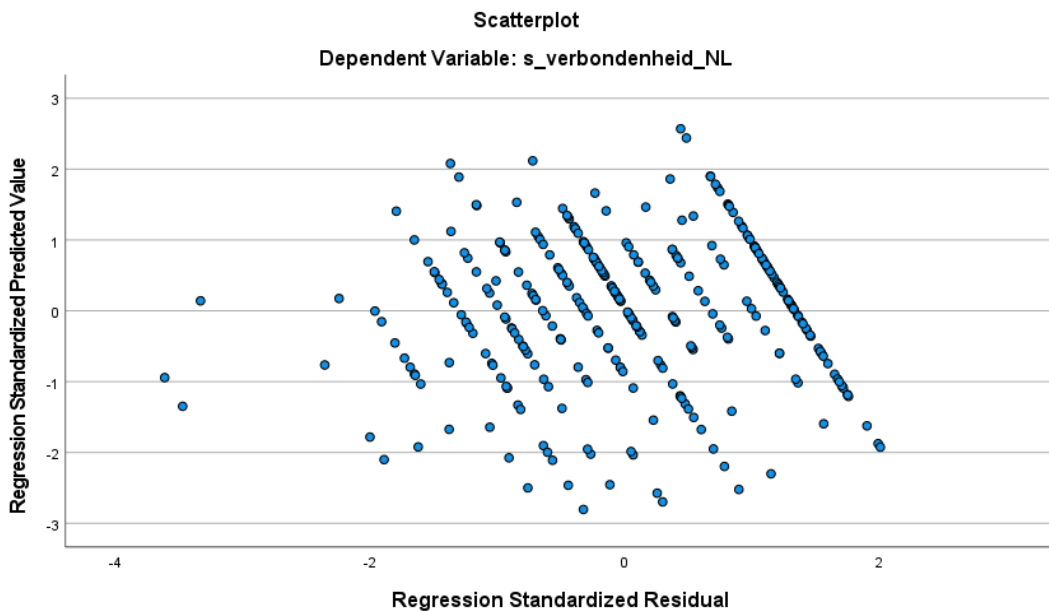
Normaliteit

- In het P-P plot is te zien dat de punten redelijk goed op de lijn liggen, met twee lichte bulten. De histogram met normaalverdeling laat ook zien dat de residuen redelijk normaal verdeeld zijn. Deze assumptie lijkt redelijk in orde.

Lineariteit en homoscedasticiteit

- De punten liggen redelijk gelijk verdeeld rondom de nullijn. Er zijn aan de linkerkant rond -4 een drietal uitbijters. Met mogelijk beperkte representativiteit is rekening gehouden bij de uitvoering van deze analyses.

Multicollineariteit

- De VIF scores liggen onder alle grenzen en geven wederom geen aanleiding voor mogelijke multicollineariteit.

Coefficients ^a								
Model		Unstandardized Coefficients		Standardized Coefficients	t	Sig.	Collinearity Statistics	
		B	Std. Error	Beta			Tolerance	VIF
1	(Constant)	2,652	,277		9,563	,000		
	arbeidsmarktpositie	,003	,002	,062	1,123	,262	,880	1,137
	s_institutioneel_vertrouwen	,219	,059	,195	3,744	,000	,995	1,005
	s_intercontact_buurt	,027	,024	,066	1,151	,251	,812	1,232
	s_intercontact_werk_school	-,026	,021	-,072	-1,224	,222	,779	1,284
	s_intercontact_ver_clubs	,036	,019	,108	1,938	,053	,862	1,160
	religie	,345	,112	,179	3,089	,002	,796	1,256
	s_verbondenheid_herkomst	,075	,045	,093	1,660	,098	,863	1,158

a. Dependent Variable: s_verbondenheid_NL

Outliers

- De grens voor Cook's is $4/n$ en voor de leverage $3p/n$. Er lijken wat waarden te zijn (maximum) die hierboven liggen. Het gemiddelde van de Cook's lijkt in orde, maar het gemiddelde van de leverage waarde is aan de hoge kant. Er is hier waarschijnlijk sprake van uitbijters die een relatief grote invloed hebben op het model. Echter, er is voor het uitvoeren van deze specifieke split ballot analyse al rekening gehouden met tekortkomingen. De analyse wordt daarom niet opnieuw uitgevoerd, de steekproef zal daardoor niet meer representatief worden.

Residuals Statistics^a

	Minimum	Maximum	Mean	Std. Deviation	N
Predicted Value	3,2425	4,6639	3,9840	,26445	339
Std. Predicted Value	-2,804	2,571	,000	1,000	339
Standard Error of Predicted Value	,062	,186	,114	,025	339
Adjusted Predicted Value	3,2528	4,6538	3,9831	,26529	339
Residual	-2,73490	1,52466	,00000	,74976	339
Std. Residual	-3,610	2,012	,000	,990	339
Stud. Residual	-3,662	2,041	,001	1,003	339
Deleted Residual	-2,81501	1,56836	,00094	,76980	339
Stud. Deleted Residual	-3,733	2,051	,000	1,006	339
Mahal. Distance	1,238	19,412	6,979	3,451	339
Cook's Distance	,000	,068	,003	,006	339
Centered Leverage Value	,004	,057	,021	,010	339

a. Dependent Variable: s_verbondenheid_NL